

ELEKTROPRIVREDA

#413-414

LIST ELEKTROPRIVREDE
CRNE GORE AD NIKŠIĆ

**Ekološka rekonstrukcija
TE "Pljevlja"**

**Projekat vrijedan
70 miliona eura**

str. 04

**SET Trebinje
2022**

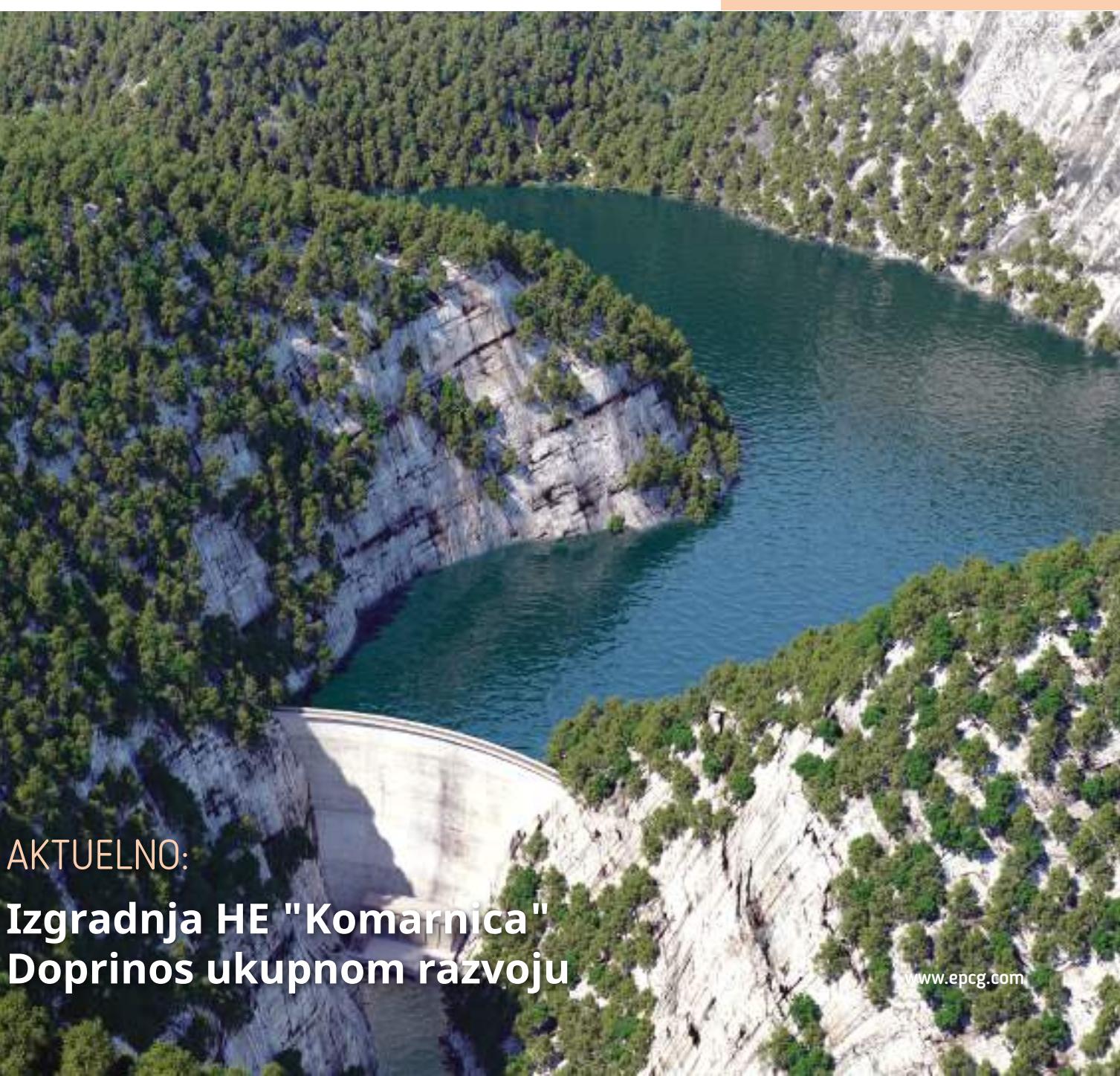
**Investicije lijek
za krizu**

str. 09

**EPCG i IRF
potpisali ugovor**

**Za projekat Solari
30 miliona eura**

str. 14

AKTUELNO:

**Izgradnja HE "Komarnica"
Doprinos ukupnom razvoju**

www.epcg.com

#413-414

SADRŽAJ

LIST ELEKTROPRIVREDE CRNE GORE AD NIKŠIĆ

Adresa redakcije:
Ulica Vuka karadžića 2, Nikšić

Tel/Fax:
040/204-223

e-mail:
list.epcg@epcg.com

web site:
www.epcg.com

Izдавач:
Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

Tiraž:
1200

Štampa:
Grafo Group

19

Suša poremetila
planove

16

Niža proizvodnja
od planirane

04

Aktuelno:
TE "PLJEVLJA"

Projekat vrijedan
70 miliona eura

14

Solari:
IRF - UGOVOR

Za projekat Solari
30 miliona eura

33

Aktuelno:
Zlatni MOST

Nagrada za
Milutina
Đukanovića

37

Između dva broja:
HE "PIVA"

Siguran snabdijevač
energijom

06

Aktuelno:
HE "KOMARNICA"

Značajan doprinos
ukupnom razvoju

22

Aktuelno:
RAT U UKRAJINI

Svijet se kreće
ka velikoj
ekonomskoj krizi

34

Aktuelno:
MEF

Brzo energetsku tranziciju
mora pratiti adekvatna
zakonska regulativa

38

Aktuelno:
OKRUGLI STO

U ime EPCG govorio
Nikola Rovčanin

09

Objektiv:
SET TREBINJE

Investicije liječ
za krizu

32

Aktuelno:
JEF

Osvrt na brojne
investicije

35

Snabdijevanje:
Nagradna igra

Nagrade su uvijek
stimulans

39

CRNA GORA

Šefica Službe za korporativne komunikacije i marketing
MILICA ABRAMOVIĆ
milica.abramovic@epcg.com

Glavni i odgovorni urednik
MIODRAG VUKOVIĆ
miodrag.vukovic@epcg.com

Redakcija
TATJANA KNEŽEVIĆ PERIŠIĆ
tatjana.perisic@epcg.com

Dizajn i priprema za štampu
BAD BRAIN STUDIO
studiobadbrain@gmail.com

ISSN 1805136
NIKŠIĆ
MAJ 2022.

Treba ulagati, ali i
štedjeti električnu energiju

Akcije kompanije doprinijele
odličnim rezultatima

Sedam dana novih
otkrića (3. dio)

40

CEDIS

U revitalizaciju
seoske mreže uloženo
26 miliona eura

43

Region

50

Društvo:
OSCG

Saradnja
podignuta
na viši nivo

53

Društvo:
PORIBLJAVANJE

Kalifornijsku
pastrmku ubacili
u Krupac i Slano

41

RUP

Uzgoj ljekovitog
bilja

45

Svijet

51

Društvo:

EPCG donirala
62.000 eura Opštoj
bolnici Nikšić

57

Nagradna
igra

42

Drugi pišu

Evropa ponovo
pali nuklearke

47

Predstavljamo:
MLADI IZ PERUĆICE

Svakodnevni izazovi
u dinamičnom
radnom okruženju

52

Društvo:
DONACIJA KOLAŠIN

Podrška za sportiste,
seoske škole i
vjerske zajednice

59

Tesla

Položen kamen temeljac za ekološku rekonstrukciju TE „Pljevlja“

Projekat vrijedan 70 miliona eura

Detalj sa polaganja kamena temeljca

U srijedu, 27. aprila 2022. godine, položanjem kamena temeljca započeta je ekološka rekonstrukcija TE „Pljevlja“. Ovom činu su prisustvovali Izvršni direktor EPCG Nikola Rovčanin, menadžer projekta u ime EPCG Zoran Šljukić i menadžer projekta u ime konzorcijuma izvođača (Ji Hongchun), kao i predstavnici Odbora direktora EPCG Rajko Radusinović, Jovan Radošević, izvršni rukovodilac FC Proizvodnja Bojan Đordan, pomoćnik izvršnog rukovodioca FC Proizvodnja Veselin Sekulić, rukovodilac podružnice TE „Pljevlja“ Mirko Mazalica, te menadžer komercijale izvođača (Wang Junying), odgovorni inženjer za izvođenje projekta u cjelini Bojan Bošković i koordinator aktivnosti projekta Nikica Mandić.

Projekat vrijedan 70 miliona eura obezbijediće proizvodetak rada termobloka, što se, u kontekstu globalne energetske krize, kada i mnogo razvijenije države od Crne Gore posežu za reaktivacijom starih postrojenja na ugalj, pokazuje kao odgovorno djelovanje, sasvim na fonu opredijeljenosti ka očuvanju energetske stabilnosti, ali i stvaranju preduslova za bezbjednu izgradnju alternativnih postrojenja.

Energetsku tranziciju nije moguće izvesti preko noći, pa je, do izgradnje adekvatnih zamjenskih kapaciteta, neophodno održavati i osavremenjivati proizvodnju u postojećim proizvodnim objektima, s naročitim osvrtom na TE „Pljevlja“, kao podružnicu EPCG koja generiše najveću proizvodnju, a time i profit za našu kompaniju.

Izvršni direktor EPCG, Nikola Rovčanin, ovim povodom je izjavio:

◀ Danas je istorijski dan za Pljevlja, ali i za cijelokupan elektroenergetski sistem naše države. Nakon serije oprečnih stavova, osporavanja, uspjeli smo da unaprijedimo zatečeni ugovor i zaokružimo početak radova na eko rekonstrukciji TE Pljevlja. Ovaj projekat vrijedan oko 70 miliona eura, jedan je od najvećih u Crnoj Gori koji se trenutno realizuje. Zajedničkim snagama svih zaposlenih, posvećenošću i predanim radom, dobrim poslovnim odlukama Odbora direktora i menadžmenta, doveli smo ovaj projekat u fazu izvođenja radova.

Snažno smo posvećeni zelenoj energiji, ali u vremenu globalne krize itekako vodimo računa o energetskoj nezavisnosti i po-

boljšanju postojećih objekata u domenu poštovanja EU direktiva. Radujemo se što postoji snažno interesovanje za ulaganje u nove energetske objekte sa svih strana.

Vjerujem da će ovaj projekat dovesti TEP do statusa najmodernijih elektrana na ovim prostorima, jer će njegovom realizacijom nivo emisija azota, sumpora i praškastih materija biti u granicama direktiva EU. Iz ovog projekta proističe i još jedan projekat koji za nekoliko nedelja ulazi u fazu raspisivanja tendera, a to je toplifikacija grada – „Za čista i topla Pljevlja“. Građani Pljevlja će ovim projektima dobiti zdraviju životnu sredinu sa jedne, bolji ambijent za privređivanje, investicije i život, a Crna Gora produžiti trajanje jedinog stabilnog energetskog objekta.

Želim da se zahvalim svim zaposlenim u EPCG, Odboru direktora, kolegama iz menadžmenta, projektnom timu na čelu sa Zoranom Šljukićem, direktoru TEP Mirku Mazalicu, a naročitu zahvalnost svi dugujemo čovjeku koji je vodio ovaj projekat, vodio Termoelektranu Pljevlja i u nju ugradio dobar dio svog života, prenoсеći neiscrpno znanje svojim ko-

legama i saradnicima, koji ga dalje uspješno nadograđuju i implementiraju. Tu zahvalnost svi dugujemo počivšem Dobriliu Gačeviću direktoru TE Pljevlja.

Sa tim bi i krunisao ovaj početak radova. Neka je na sreću i uspjeh, svim zaposlenima u EPCG, svim građanima Pljevlja i Crne Gore.

Menadžer projekta u ime konzorcijuma izvođača, Ji Hongchun, istakao je zadovoljstvo činjenicom da radovi na ekološkoj rekonstrukciji TE "Pljevlja".

◀ Danas je veliki dan za sve nas. Veoma sam počastovan time što smo u prilici da konačno započnemo sa radovima na ekološkoj rekonstrukciji. Uložićemo maksimalan napor da ovaj posao završimo u predviđenom roku, uz podrazumijevajuće poštovanje ugovora i na obostrano zadovoljstvo. Elektroprivredi Crne Gore želim da nastavi da se razvija u korak sa globalnim trendovima, a spremnost da se opredijeli za ovakav projekt govori da se radi o veoma respektabilnoj kompaniji. Mi, s druge strane, garantujemo najveći kvalitet radova, što će se, siguran sam, pokazati i onog dana kada ovaj projekt bude završen, podvukao je Ji Hongchun.

Projekat ekološke rekonstrukcije bi trebalo da bude dovršen u periodu od oko dvije i po godine.

Javna rasprava o izgradnji HE "Komarnica" u Plužinama i Šavniku

Značajan doprinos ukupnom razvoju

Javnim raspravama u obje opštine prisustvovao je veliki broj građana. Detaljno prezentovan Elaborat uticaja HE Komarnica na životnu sredinu. Izgradnjom HE Komarnica EPCG povećava svoje kapacitete za čak 17,2 odsto. Većina prisutnih podržala realizaciju ovog, za EPCG izuzetno značajnog projekta. Projekat je prepoznat kao ekološki, a njegova izgradnja je realno isplativa

Početkom marta u Plužinama i Šavniku održane su javne rasprave o projektu izgradnje HE Komarnica, tačnije o uticaju ovog hidroenergetskog objekta na životnu sredinu u području u kome je planirana izgradnja.

Javnim raspravama u obje opštine prisustvovao je veliki broj građana, što najbolje pokazuje koliko je veliko interesovanje lokalnog stanovništva kada je riječ o jednom ovako velikom projektu kakav je izgradnja HE Komarnica.

Prisutnima je u Sali doma kulture u Plužinama i Sali opštine u Šavniku na

početku rasprave detaljno prezentovan Elaborat uticaja HE Komarnica na životnu sredinu, a prisutni su upoznati i sa glavnim karakteristikama buduće elektrane, sa načinom na koji će biti izgrađena, kao i sa svom pratećom infrastrukturom koja je neophodna da bi pogoni bili spremni za proizvodnju.

Ivan Mrvaljević iz Direkcije za razvoj EPCG prisutnima je pojasnio da je dobijanje saglasnost na Elaborat korak ka završetku idejnog projekta i Studije izvodljivosti. On je naglasio da su ugovorom između EPCG i EPS o gradnji HE Komarnica koncesije date EPCG.

◀ Ovaj projekat je prioriteten za razvoj EPCG, koja izgradnjom HE Komarnica povećava svoje kapacitete za čak 17,2 odsto. Projekat je prepoznat kao ekološki, njegova izgradnja je realno isplativa, a njime se podstiče dalji razvoj područja energetskog prstena oko Nikšića što uz izgradnju TS Brezna omogućava izgradnju još preko 200 MW solarnih kapaciteta – kazao je Mrvaljević.

Prof. dr Tijana Dašić sa Instituta Jaroslav Černi iz Beograda pojasnila je prisutnima detalje Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu.

Ona je istakla da se generalno gledajući očekuju pozitivni ekonomski efekti, kao i pozitivan sociološki uticaj na području ove dvije opštine.

Nikola Vukotić iz Direkcije za razvoj EPCG je dodao da će u okviru projekta biti izgrađena savremena saobraćajnica koja će voditi preko krune brane.

◀ Od Nikšića prema Plužinama, sa skretanjem od Brezana, biće izgrađena potpuno nova saobraćajnica do brane akumulacionog jezera čime će biti premošćena Komarnica i kanjon – naglasio je Vukotić.

Hidroelektrana Komarnica opštini Plužine može donijeti brojne koristi, smatraju stanovnici tog grada koji su učestvovali na javnoj raspravi o Elaboratu za procjenu uticaja buduće hidrocentrale na životnu sredinu. Buduća HE, čulo se na raspravi, imaće svakako i određenog uticaja na životnu sredinu, a najviše na biljni i životinjski svijet.

Stanovnik Plužina i direktor Parka

SA RASPAVE U ŠAVNIKU

Očekuje se da elektrana uposli preko 100 radnika, od kojih oko 30 odsto visokoškolovanog kadra, što će po procjeni uticati na povećanje broja zaposlenih iz Šavnika i Plužina ali i na povećanje broja stanovnika u pomenutim opštinama – naglasila je Dašić.

prirode "Piva" Slobodan Delić smatra da taj uticaj ne treba da bude presudan da bi se zaustavila realizacija projekta. Po državnoj strategiji prostor plužinske opštine definisan je kroz razvoj poljoprivrede i turizma. Delić kaže da je neko u tome pogriješio, jer za sada poljoprivreda nije došla na nivo da ima budućnost, a turizam im je ograničen na šest mjeseci u godini.

◀ Sa izgradnjom HE "Komarnica" i potencijalnom gradnjom HE "Kruševa", a uz već postojeću HE "Piva" mi kao opština možemo postati jako značajni na ovim prostorima. Sa ta tri energetska

izvora mi itekako možemo da doprine- semo razvoju lokalne samouprave i stanovništva, ali i da ostvarimo značajne prihode koji će se ulagati za unapređenje nekih drugih biznisa na ovom prostoru - istakao je Delić.

Odbornik u SO Plužine Mirko Vuković smatra da je jedan od načina da Crna Gora obezbijedi život svom stanovništvu i zaposi mlade korišćenje hidropotencijala.

◀ Opština Plužine od EPCG u dvije tranše dobije 2,5 miliona eura. I da nije elektrane "Piva" mi bi bili kao Šavnik ili

Predsjednik opštine Šavnik mr Jugoslav Jakić smatra da im predstoje bolji dani jer se planira gradnja i solarnih elektrana, a najveći prihod bi svakako, po proračunima, imali od "Komarnice".

◀ Da danas postoji elektrana mi bi go- dišnje naplaćivali oko dva miliona eura, a možda i više, ako se ta investicija pokaže skupljom. Od tog novca bi re- alizovali brojne projekte u korist svih građana Šavnika. Prema procjenama iz Elaborata za porez na nepokretnost od HE bi naplatili skoro 1,4 miliona, za na- knadu za korišćenje voda oko 200.000,

još gori, a ne ovako lijepo naselje. Da nije tog novca ne bi mi pravili na desetine kilometara puteva. Moraju se pare stvarati, a mi ih nemamo gdje stvoriti nego gradeći hidroenergetske sisteme - rekao je Vuković.

Vuković smatra da se mora na vrijeme školovati kadar iz Plužina i Šavnika za rad u budućoj centrali i to na način da se u tim gradovima otvore smjerovi za: električare, tehničare, mašince, kako bi što prije bili spremni za rad u budućoj HE Komarnica. Time bi, po njemu, projekt imao kompletno pozitivan uticaj na razvoj opština Plužine i Šavnik.

a za potopljeno zemljište preko 200.000 eura. Naplaćivali bi i manje prihode poput poreza na zarade zaposlenih, na- knada za pristupne puteve i slično - naglasio je Jakić.

Nekadašnji predsjednik Opštine Šavnik Tomaš Čorović na raspravi je učestvovao u ime NVU "Moj Šavnik" i naglasio da se boji da elektrana i jezero ne idu sa turizmom i poljoprivredom.

Milorad - Lako Vilotijević poljoprivrednik iz Duži kazao je da razumije ekologe koji brane Komarnicu i protive se gradnji elektrane, ali se pita misli li ko kako

zadržati stanovništvo na selu i omogućiti im normalan život. Nije protiv gradnje HE ako će im ona omogućiti vodosnabdijevanje i izgradnju puteva, a smatra i da priča o uništavanju turizma nema osnova.

◀ Odavno bolju informaciju za Šavnik od izgradnje HE na Komarnici nijesam čuo. Ova elektrana će biti spas za opština Šavnik i doprinijeti razvoju cijelog područja – zaključio je on.

◀ Ne potapa se kanjon Nevidio, gotovo cijeli projekat se radi na državnoj imovini, te mislim da je izgradnja hidroelektrane odličan projekat – kaže Ratko Jakić stanovnik Šavnika, i zaključuje da je to samo jedna u nizu povoljnosti koje ima projekat uzgradnje HE Komarnica.

Miodrag Vuković

Detalj sa javne rasprave u Plužinama

OSNOVNE KARAKTERISTIKE HE KOMARNICA

Završen je i revidovan dio I Idejnog projekta tzv. Optimizacione analize. Predložena je i usvojena optimalna varijanta izgradnje HE Komarnica koja ima sljedeće tehničke karakteristike:

- Lučno-betonska brana visine 171 m;
- Kota normalnog uspora 811 mm;
- Pripadajuća akumulacija ukupne zapremine 227 miliona m³, odnosno 136 miliona m³ korisne zapremine;
- Maksimalni neto pad 150 m;
- Instalirani protok agregata u elektrani 130 m³ + 8 m³ sa 2 + 1 Francis turbine;
- Snaga elektrane 162 MW + 9.9 MW = 171,9 MW;
- Ukupna godišnja proizvodnja 213 GWh;
- Procijenjena vrijednost izgradnje HE Komarnica sa pratećim objektima je 260-290 mil. €.

Predviđeno mjesto priključka HE Komarnica je na TS Brezna 35/110/400 kV.

Projekat HE Komarnica realizuje se shodno Ugovoru o zajedničkom finansiranju i pripremi dokumentacije za buduće akumulacione hidroelektrane na području Crne Gore, a koje se nalaze u slivu rijeke Drine, odnosno Ugovorom EPCG i EPS o zajedničkom finansiranju realizacije prethodnih radova HE „Komarnica“ iz 1992. sa izradom investiciono-tehničke dokumentacije na nivou Idejnog projekta i Investicionog programa.

Izgradnju HE „Komarnica“ predviđaju Strategija razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine-Bijela knjiga (2014) i Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine (2016).

Samit energetske budućnosti „SET Trebinje 2022“

Investicije lijek za krizu

Đukanović: „Energetske kompanije ovo vrijeme krize i drastičnog rasta cijena treba da iskoriste da ulože maksimum napora i sredstava na izgradnju novih izvora električne energije. Situacija je veoma jasna i prije krize u Ukrajini imali smo enormno visoke cijene svih energenata na svim berzama i veoma je važno da sve elektroprivrede u regionu imaju tempo prednosti u investicijama u odnosu na smanjenje emisije CO2“

SET Trebinje 2022

Pokretanje snažnog investicionog ciklusa u obnovljive izvore energije jedini je i siguran put za prevazilaženje krize energetskog tržišta i obezbjeđenje sigurne i stabilne budućnosti svih zemalja regiona - jedan je od dominantnih zaključaka trećeg po redu međunarodnog Samita energetske budućnosti „SET Trebinje 2022“ koji je, uz institucionalnu podršku Vlade Republike Srbije, Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Sekretarijata Energetske zajednice za Jugoistočnu Evropu, organizovan u gradu na Trebišnjici 16, 17. i 18. marta.

Samit u Trebinju najznačajniji je i najrelevantniji skup u regionu koji se bavi problematikom energetske tranzicije, a kome prisustvuju kako donosioci odlu-

ka, tako i stručna zajednica iz cjelokupnog regiona.

Među 700 učesnika ovogodišnjeg skupa bili su i predstavnici Elektroprivrede Crne Gore, predvođeni predsjednikom Odbora direktora Milutinom Đukanovićem.

Naša kompanija, inače, bila je jedan od pokrovitelja eminentnog energetskog skupa, a zahvalnicu tim povodom predstavnici organizatora uručili su prvom čovjeku EPCG.

Na dnevnom redu trodnevnog skupa, ove godine, bila su pitanja u vezi sa dekarbonizacijom energetskog sektora zapadnog Balkana, ulogom elektroprivreda u tranziciji energetskog sektora u regionu te u vezi sa razvo-

jem gasovodne infrastrukture u regionu u funkciji sigurnosti snabdijevanja. Uz učešće vodećih stručnjaka regiona raspravljalo se i o poremećaju cijena električne energije na tržištu, izazovima dalje liberalizacije tržišta električne energije u regionu, balansiranju energije iz obnovljivih izvora u BiH i regionu, izazovima uvođenja sistema trgovanja emisijama /ETS/, energetskoj efikasnosti, 4D trendovima u energetici, razvoju infrastrukture za elektromobilnost te uspostavljanju obaveznih rezervi nafte i naftnih derivata.

Samit je otvorio premijer Republike Srbije Radovan Višković, koji je tom prilikom kazao da aktuelna globalna energetska kriza začeta dešavanjima u Ukrajini te enormno povećan-

je cijena svih energenata uključujući i rast cijena električne energije, koji je počeo i prije svih tih dešavanja, treba da budu svojevrsna opomena ili alarm šta nam se može dogoditi ako energetsku budućnost ne budemo zasnivali na unapređenju postojećih i gradnji novih energetskih objekata, ali i pametnom i racionalnom razmišljanju o tome da iskoristimo, kako je kazao, naše bogom date resurse u svrhu rasta energetske nezavisnosti i podizanja izvoznih kapaciteta.

◀ *Prirodne mogućnosti imamo - vodu, sunce, vjetar, ostalo je do nas i ovaj Samit treba da nas usmjeri i u tom pravcu, poručio je premijer Republike Srpske.*

Generalni direktor Elektroprivrede Republike Srpske, jednog od domaćina Samita, Luka Petrović, ističe da EPRS zajedno sa gradom Trebinjem i kompanijom SET potvrđuje opravdanost organizovanja jednog ovakvog stručnog, naučnog, a sve više poslovnog regionalnog samita energetike u namjeri da se, kako je naveo, sve više zbliže zaposleni u energetskom sektoru, ali i unaprijedi njihov rad.

◀ *Posebna mi je čast da su među nama prijatelji iz zemalja okruženja iz Slovenije, Hrvatske, Srbije, Sjeverne Makedonije, Crne Gore, ali i Njemačke, Poljske i Kine, jer zajedno možemo biti stabilniji, profitabilniji, organizovani i nadasve prijatelji, naglasio je Petrović.*

Prisutnima su se obratili i ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH Staša Košarac, kao i direktor Sekretarijata energetske zajednice EU Artur Lorkowski, a nakon svečanog otvaranja organizovana je konferencija za novinare na kojoj je govorio i predsjednik Odbora direktora naše kompanije Milutin Đukanović istakavši da je energetska tranzicija velika šansa za zajednice na Balkanu, za sve države i kompanije, za građane.

◀ *Kao odgovorni ljudi na pozicijama na kojima možemo da damo veliki doprinos razvoju energetike, a samim tim i privrede našeg regiona dužni smo da uradimo sve što je u našoj moći da naši građani osjete benefite od energetske tranzicije. Kao što je premijer Viškov-*

ić rekao, imamo vode, sunca i vjetra i ako to ne znamo da iskoristimo ne treba da se nalazimo na ovim pozicijama. Ubijedjen sam da će energetski sistemi između sebe srušiti granice koje formalno postoje i da ćemo uraditi sve da građani naših zemalja konačno osjete benefite, kazao je Đukanović.

Predsjednik Odbora direktora Elektroprivrede Crne Gore na konferenciji se pojavio u društvu premijera Republike Srpske Radovana Viškovića, generalnog direktora Elektroprivrede RS Luke Petrovića, ministra spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH Staše Košarca, v.d. generalnog direktora EPS-a Miroslava Tomaševića, kao i direktora Sekretarijata energetske zajednice EU Artura Lorkowskog te ostalih čelnika elektroprivreda iz regiona.

Zahvalio se organizatorima trebinjskog Samita energetike na impozantnom skupu najavivši mogućnost organizacije sličnog događaja i u Crnoj Gori.

PUTEVI I DINAMIKA TRANZICIJE ELEKTROPRIVREDA U REGIONU

Zapaženo izlaganje predsjednik Odbora direktora EPCG Milutin Đukanović imao je i na panelu Putevi i dinamika tranzicije elektroprivreda u regionu, jednog od tri koji su obilježili prvi dan Samita. Istakao da je Energetske kompanije ovo vrijeme krize i drastičnog rasta cijena treba da iskoriste da ulože maksimum napora i sredstava na izgradnju novih izvora električne energije.

◀ *I prije krize u Ukrajini imali smo enormno visoke cijene svih energenata na svim berzama i veoma je važno da sve elektroprivrede u regionu imaju tempo prednosti u investicijama u odnosu na smanjenje emisije CO₂, očijenio je Đukanović.*

Imamo tako visoke cijene i šta treba da radimo? - zapitao se.

◀ *Formula je veoma jasna, treba da pravimo nove objekte, nove proizvodne pogone i to je suština. Vidimo svi da cijene energenata neće ići u dobrom pravcu, ali za elektroprivreda i za firme koje se bave proizvodnjom električne energije, ne bih želio da me pogrešno*

SET Milutin Đukanović na presu

”

shvatite, to je je generalno dobra situacija, da iskoriste taj resurs i pokrenu snažne investicionie cikluse, poručio je Đukanović.

Predsjednik Odbora direktora EPCG je očijenio da su administrativne barijere jedan od osnovnih problema u realizaciji investicija.

◀ *Zastoj je u investicijama taj što imamo problem sa administracijom kako na visokom tako i na lokalnom nivou. Svi znamo da je to neophodno i dramatično važno, ali oko građevinskih*

Formula je veoma jasna, treba da pravimo nove objekte, nove proizvodne pogone i to je suština. Vidimo svi da cijene energenata neće ići u dobrom pravcu, ali za elektroprivredu i za firme koje se bave proizvodnjom električne energije, ne bih želio da me pogrešno shvatite, to je je generalno dobra situacija, da iskoriste taj resurs i pokrenu snažne investicione cikluse.

dozvola, urbanističko tehničkih uslova, ekoloških dozvola, zahtjeva za priključenje i obezbjeđenje priključenja je toliko napora i toliko se energije ulaže, a strahovito se sporo završava. Mislim da bi apel sa ovog samita trebalo da bude da se u svim državama ovog regionalnog energetskih projekti proglaše projektima od nacionalnog interesa, da se sve pro-

cedure skrate i javni pozivi za opremu, javni pozivi za finansiranje. Mislim da je to suština, jer svjedok sam i učesnik i imamo jednu nevjeroatnu situaciju kod institucija postoji i volja i želja, ali neki zakonski elementi i nesnalaženje unutar institucija ne mogu ovo da rješavaju. Ja sam ubjedjen i to često ponavljam da je električna energija jedini proizvod za

koji smo sigurni da ga možemo prodati i koji ima isti kvalitet kao i svi drugi proizvodi iz ostalih zemalja svijeta. Prema tome, mislim da je važno da se povede kampanja, a formula je jednostavna raditi što više objekata koji će proizvoditi električnu energiju, istakao je Đukanović.

Đukanović je ocijenio da bi pobjednik tranzicije mogao da bude koncept koji podrazumijeva da se električna energija proizvodi tamu gdje se troši.

◀ Mislim da je projekat Solari 3000+ za fizička lica koja žive u individualnim stambenim objektima i Solari 500 + za pravna lica kod kojih se ne mjeri snaga, koji smo pokrenuli u Elektroprivredi Crne Gore, model koji nam je omogućio da kupimo vrijeme i da nešto radimo dok se spreme papiri za velike i krupne investicije, kao što je Komarnica, kao što je Gvozd, potencijalno i Bilečko jezero, gasne elektrane itd, kazao je predsjednik Odbora direktora EPCG.

Naglasio je da su najmanje prepreke kod izgradnje solarnih elektrana na krovovima.

◀ Kad smo išli linijom da moramo nešto da radimo shvatili smo da je u svim drugim slučajevima mnogo komplikovanija dokumentacija. Ovdje je najnedostavnije, jer to su relativno prosti građevinski objekti, nijesu složeni i nijesu komplikovani i mnogo je lakša procedura za dobijanje papira. Naravno, ostajemo itekako posvećeni izgradnji strateških energetskih objekata, ali jednostavno kroz ovo smo pokušali da kupimo neko vrijeme, a čini mi se da izgleda veoma dobro, jer mi našim potrošačima u Crnoj Gori električnu energiju prodajemo po 45 €/MWh. Za Crnu Goru je nevjerojatan jedan podatak, mi najviše deficitne imamo u ljetnjim mjesecima, tako da je to projekat idealan za Crnu Goru, a naravno da idemo i sa ovim strateškim, rekao je Đukanović.

Đukanović je kazao da treba graditi nove energetske objekte i da čitava zajednica treba da pomogne energetski sektor, koji će na kraju, kako je zaključio, da izvuče sve zajedno.

Na panelu su govorili i generalni direktor EP RS Luka Petrović, v.d. generalnog

direktora EPS-a Miroslav Tomašević, član uprave HEP-a Petar Sprčić, izvršni direktor za kapitalne investicije EPBiH Senad Salkić, izvršni direktor za razvoj EPHZHB Drago Bago, kao i direktor za razvoj i investicije EMS Sjeverne Makedonije Blagoj Gajdardžiski, dok je moderator panela bio Mislav Slade Šilović iz PWC Zagreb.

Učesnici panela su saglasni da je fokus na obnovljivim izvorima energije, koji postaju komercijalno sve isplativiji. Sma-

traju da bi, u tom smislu, trebalo intenzivirati komunikaciju prema Energetskoj zajednici, finansijskim institucijama i Evropskoj komisiji, kako bi se obezbijedila podrška za ekonomije koje su u slabijoj finansijskoj poziciji. Zaključeno je, takođe, da bi, u kontekstu novih tehnologija, oni koji to već nijesu uradili trebalo da krenu sa solarima na krovovima te da je potrebno, što prije, prilagoditi zakonsku regulativu i stvoriti povoljniju klimu za ulaganja. Prema opštem mišljenju, odgovor na krizu u dugoročnom periodu

je ulaganje u obnovljive izvore energije koji su sve isplativiji, jer, kako je ocijenjeno, ekonomije i energetski sistemi koji su podložniji uvozu u jednom trenutku neće moći pratiti taj pritisak nego će ga prelivati na budžete, ali i na krajnje korisnike. Potrebno je, kažu, da se radi i na korporativnoj transformaciji, ekonomskoj i infrastrukturnim integracijama u zajedničkom interesu svih zemalja regiona te da se napravi iskorak ka novih tehnologijama koje vode ka optimizaciji poslovanja.

Mitar Vučković

Artur Lorkowski, direktor Sekretarijata energetske zajednice EU

ENERGETSKA NEZAVISNOST REGIONA JE MOGUĆA

Direktor Sekretarijata energetske zajednice Artur Lorkowski, nakon otvaranja Samita energetike, između ostalog je rekao da je Zajednica identifikovala mnogo nedostataka o kojima se raspravlja između Energetske zajednice i vlasti te izrazio nadu da će greške biti otklonjene.

“Mi iz Sekretarijata Energetske zajednice se nadamo da ćemo uvjeriti vlade država u regionu da je moguće postići energetsku nezavisnost na regionalnom nivou”, rekao je Lorkowski.

Janez Kopač, energetski stručnjak i bivši direktor Sekretarijata energetske zajednice EU

RAZVOJ OIE NEMA ALTERNATIVU

► Energetska kriza je posljedica više faktora, jedan je svjetski, podigla se cijena gasa, a jedan lokalni, jer na zapadnom Balkanu jednostavno su propale neke termoelektrane, Kosovo se suočava sa ozbiljnim teškoćama, kao i Bitola i jedan od tri bloka TE „Nikola Tesla“ u Srbiji. Jednostavno, struje nema dovoljno, kaže Janez Kopač, energetski stručnjak koji je donedavno obavljao funkciju direktora Sekretarijata energetske zajednice EU. Smatra da je sve posljedica toga što nije bilo ulaganja u posljednjih 20, 30 godina.

► Još živimo na baštini socijalizma. Jedina nova termoelektrana su „Stanari“ u BiH, a ima nekoliko projekata obnovljivih izvora. To je novo. Jedini odgovor je sada svim snagama u što više obnovljivih izvora energije, zaboravite gas, jer je postao tako skup da nema budućnosti u energetici i te TE na ugalj naravno radiće još neko vrijeme, možda pojačanim intezitetom, ali budućnost je samo na obnovljivim izvorima energije i, naravno, brzim ulaganjima u te izvore, kaže Kopač.

Prema njegovim riječima, svaka kriza, barem u Evropi, samo će još više ubrzati prelazak na obnovljive izvore energije.

► To više nije pitanje orijentacije koja ima za cilj da se uspore klimatske promjene i zaštiti životna sredina, nego je prosto suština u tome da se obezbijedi stabilnost snabdijevanja. Jednostavno ne može se više računati na miran svijet kao što je bio prije krize i mora se oslanjati na sopstvene potencijale, smatra Kopač.

Crna Gora je, kaže, bogata prirodnima resursima za razvoj zelene energije što treba iskoristiti.

► Politička volja postoji, usmjerite se u tom pravcu i samo dalje, zaključio je Janez Kopač.

Luka Petrović, generalni direktor EPRS

INVESTICIJE ILI STEČAJ

Da su investicije u nove obnovljive izvore energije najbolji izlaz iz trenutne energetske krize smatra i generalni direktor EPRS Luka Petrović koji kaže da će one elektroprivrede koje se ne budu bazirale na izgradnji novih objekata, prije svega, u oblasti obnovljivih izvora energije biti u velikom problemu, a mnoge i u stečaju, jer, kako je objasnio, ne mogu se bezgranično povećavati cijene električne energije građanima i privredi, dok se iz budžeta vlada moraju dotirati iznosi do određene svote koje mogu izdržati konzumi i konačno ako nema novog proizvoda nema ni izvoza.

► Jedini izlaz su investicije, kazao je Petrović.

EPRS je strateškim dokumentima predviđela da do 2029. godine izgradi i pušti u rad oko 1000 MW instalisane snage iz obnovljivih izvora – voda, vjetar, sunce i gas na području R. Srpske. Od toga trenutno je ugovoren ili se realizuje pet projekata instalisane snage 430 MW, gdje je nosilac investicije Elektroprivreda Republike Srpske i 180 MW gdje su nosioci privatni investitori.

EPCG i IRF potpisali ugovor

Za projekat Solari 30 miliona eura

Elektroprivreda Crne Gore i Investiciono razvojni fond potpisali su ugovor vrijedan 30 miliona eura za finansiranje projekta SOLARI 3000+ i SOLARI 500+. Ugovor su, u ime IRF-a potpisali predsjednik upravnog odbora Investiciono razvojnog fonda Velizar Kaluđerović, izvršna direktorica Irena Radović i Nikola Milosavljević, direktor sektora za kredite a u ime EPCG predsjednik odbora direktora Milutin Đukanović, izvršni direktor Nikola Rovčanin i glavni finansijski direktor Miro Vračar.

« Potpisivanje ugovora za finansiranje projekta SOLARI 3000 i 500+ sa Investicionim razvojnim fondom veoma je značajno za našu kompaniju. Podsećam, da će u okviru ovog projekta biti otvoreno na stotine novih radnih mjeseta, dok će na hiljade naših potrošača imati manje račune za utrošenu električnu energiju. Koristim ovu priliku da još jednom pozovem građane Crne Gore da konkurišu za projekat SOLARI, jer smatramo da će u zelenoj tranziciji pobijednik biti onaj koji će moći da proizvodi električnu energiju. Čestitam poslovodstvu EPCG, jer je održan veliki i dobar posao - rekao je Đukanović.

Proces odabira finansijske institucije bio je transparentan, na međunarodni javni poziv za obezbeđenje finansijskih sredstava za finansiranje projekta „Solari 3000+“ i „Solari 500+“, koji je Elektroprivreda Crne Gore raspisala 2. avgusta, prijavilo se osam zainteresovanih institucija.

« Investiciono razvojni fond je, kao državna institucija, prepoznao veliki značaj ovog projekta. Izuzetno je važno da pratimo efekte projekta SOLARI koji će doprinijeti snaženju standarda građana naše države, a i doprinijeti novom zapošljavanju. IRF je zato podržao projekat Solari sa najnižom kamatnom stopom u istoriji ove institucije. Na ovaj način mi smo, pored podrške EPCG kao državnoj kompaniji, dali jasnu podršku i brojnim malim i srednjim preduzećima koja će kroz učešće u projektu Solari ostvariti značajne benefite. Nadam se da će u narednom periodu biti puno novih projekata gdje će IRF sa zadovoljstvom partnerski učestvovati - istakla je, Radović.

Izvršni direktor EPCG, Nikola Rovčanin, istakao je da je ovo istorijski trenutak ne samo za EPCG, već i za cijelokupno društvo. Izrazio je zadovoljstvo što je partner u projektu baš IRF, uz nadu da u budućnosti zajedno razvijati i brojne druge projekte zelene energije.

« Mi smo u protekloj godini uspjeli da obezbjedimo energetsku stabilnost, a nadam se da ćemo uz razvoj ovakvih projekata, vezanih za proizvodnju solarne energije, uspjeti da postanemo i regionalni gigant kada su u pitanju preduzeća koja se bave proizvodnjom i isporukom električne energije. Zahvaljujem se IRF i nadam se da je ovo početak naše uspješne saradnje. Pozivam još jednom građanje Crne Gore da se uključe u ovaj projekat, jer je on projekat budućnosti - naveo je Rovčanin.

Svoje zadovoljstvo partnerstvom sa IRF-om iskazao je i glavni finansijski direktor EPCG, Miro Vračar: „Ovo je dan od istorijskog značaja za energetski sektor kao i za sve građane Crne Gore, jer projekat SOLARI predstavlja investiciju koja doprinosi poboljšanju standarda u državi, zato pozivam potrošače da se uključe i postanu proizvođači-potrošači“, istakao je Vračar.

Projekat Solari 3000+ i Solari 500+, vrijedan 30 miliona eura, predstavlja početak energetske tranzicije u Crnoj Gori i jednu od najznačajnijih investicija u energetskom sektoru u posljednjih 40 godina. Interesovanje za projekat od 1. novembra 2021. godine kada je raspisan javni poziv je prevazišlo sva očekivanja, a brojka od 14.500 prijavljenih domaćinstava i pravnih lica,

Sa potpisivanja ugovora

opredijelilo nas je da odmah pokrenemo i 70 miliona eura vrijedan projekat "Solari 5000+", kojim će se obuhvatiti još 4000 individualnih i 500 kolektivnih stambenih zgrada te 500 preduzeća i javnih ustanova.

Potrošači koji ispunе uslove neophodne za korišćenje energije sunca, učešćem u projektu u prilici su da od potrošača i kupaca postanu proizvođači električne energije, da proizvode električnu energiju za sopstvene potrebe, a eventualno ostvarene viškove prodaju nacionalnoj elektroenergetskoj kompaniji. Dakle, otvara im se mogućnost znatnih energetskih i ekonomskih ušteda bez štetnog uticaja na prirodu.

 Miodrag Vuković

Timovi inžinjera obilaze teren

PRIKUPLJANJE PODATAKA O OBJEKTIMA I POTROŠAČIMA

EPCG - Solar gradnja formirala je timove inženjera, koji obilaskom terena prikupljaju potpunije informacije o profilu objekata i potrošača.

Naši inženjeri, koji rade u službi za izvođenje i održavanje podijelili su sa nama svoje impresije sa terena:

Prilikom obilaska korisnika koji su se prijavili za projekat 3000+ i 500+, inženjeri na dnevnom nivou prikupljaju podatke sa terena, koji se dalje dostavljaju službi za projektovanje na dalju obradu.

Potrošači očekuju da se projekti realizuju na način kako su isti plasirani putem medija tj. sredstava javnog informisanja. Naime, ono što je korisnicima najbitnije jeste da nakon otplate solarnih panela postaju proizvođači solarne energije za sopstvene potrebe i na taj način praktično postaju energetski nezavisni.

Očekivanja potencijalnih korisnika solarnih elektrana su sasvim realna, prije svega jer se baziraju na informacijama o njihovoj prosječnoj godišnjoj potrošnji, pa u skladu sa tim njima će se instalirati sistem koji odgovara i koji može zadovoljiti njihove potrebe za električnom energijom.

U zelenoj tranziciji, pobjednik će biti onaj koji proizvodi električnu energiju na mjestu gdje je i troši".

 B. Rajević

Proizvodni rezultati za prvi kvartal

Niža proizvodnja od planirane

Zbog nezapamćeno loše hidrološke situacije, posebno u martu, kada je količina padavina iznosila svega 2 lit/m^2 , što je 1% od prosječne količine padavina za pripadajući mjesec, nije ostvarena planirana proizvodnja električne energije u dvije hidroelektrane; zato je TE Pljevlja premašila plan za 6%. Potrošnja u istom periodu, prema preliminarnim rezultatima, veća je za 3,6%

Darko Krivokapić

Prvi kvartal ove godine bio je daleko "sušniji" i manje izdašniji sa hidroproizvodnjom od prvog kvartala 2021. godine. Prema riječima Darka Krivokapića, izvršnog rukovodioca Direkcije za upravljanje energijom, Bilansom električne energije je, za prvi kvartal, planirano da HE Perućica proizvede 333 GWh; međutim proizvodnja je bila na nivou od 233 GWh.

HE Piva je tokom prvog kvartala proizvela 200 GWh ili 88 % od planirane proizvodnje, ali i ova proizvodnja je na uštrbu akumulacija, jer su i dotoci na rijeci Pivi manji od očekivanih. Zato je Termoelektrana "Pljevlja" radila stabilno i proizvela 427 GWh što je 6% iznad plana. Istovremeno, potrošnja tokom

prvog kvartala, na nivou Crne Gore, je veća za 19 GWh tj nekih 3 %.

Lošiji proizvodni rezultati su uzrokovani nedostatkom padavina; mart, uvijek kišan mjesec, je ove godine bio izuzetno sušan, a kiša je počela poslednjeg dana ovog mjeseca. Zbog takve hidrologije, prosječni dotok rijeke Zete tokom posmatranog perioda je bio $14 \text{ m}^3/\text{sec}$, dok je prosječni dugogodišnji prosjek dotoka za prvi kvartal $25 \text{ m}^3/\text{sec}$.

Loše hidrološke prilike se takođe vide iz podatka da je količina ostvarenih padavina tokom prvog kvartala 220 lit/m^2 , što je 37% od prosječne količine padavina za pripadajući period (587 lit/m^2).

Ni nivo akumulacija nije na zavidnom nivou, što zbog izostanaka prirodnih punjenja, što zbog neophodne potrošnje. Na kraju prvog kvartala 2022. godine akumulacije HE Perućica su 67 GWh ispod plana, dok je akumulacija HE Piva 44 GWh ispod planiranog nivoa. Krivokapić zaključuje da će najavljene padavine bitno popraviti hidrološku sliku i nivoe naših akumulacija, a posebno nakon početka otapanja sniježnog pokrivača.

Tatjana Knežević Perišić

Analiza potrošnje električne energije za prvi kvartal (preliminarni izvještaj)

Ukupna distributivna potrošnja električne energije za prvi kvartal tekuće godine iznosi **662095 MWh**.

Uporedbom sa ukupnom planiranim distributivnom potrošnjom za posmatrani vremenski period je veća za približno **3,6 %**.

U odnosu na ukupnu ostvarenu distributivnu potrošnju iz prvog kvartala 2021. godine, konstatujemo da je ona veća za **6,2 %**.

Količina ostvarenih padavina, tokom prvog kvartala, je bila **220 lit/m²**, što je samo **37%** od prosječne količine padavina za pripadajući period

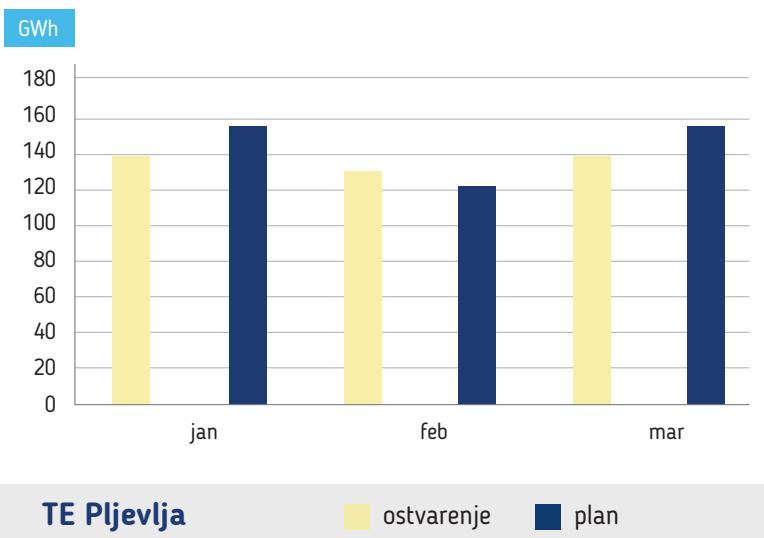
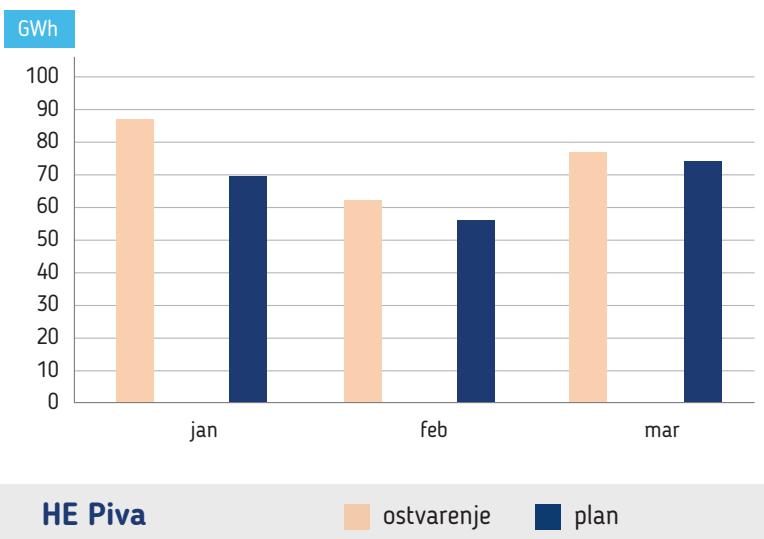
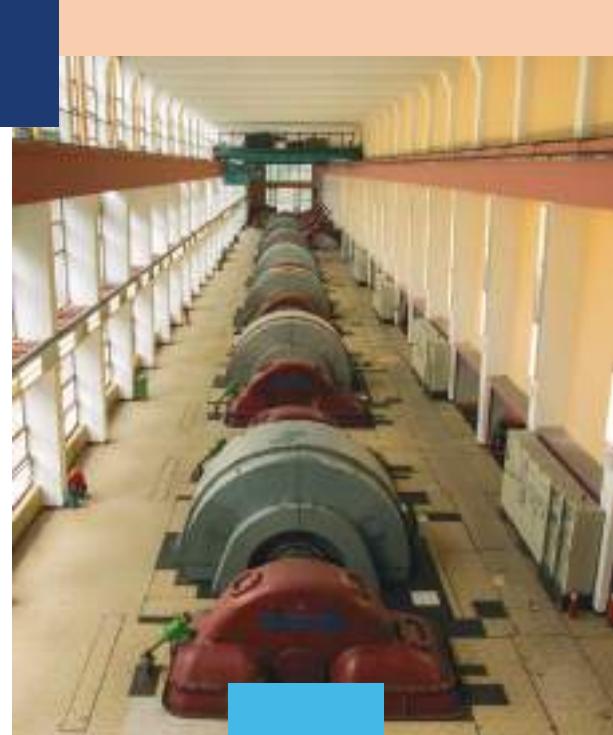
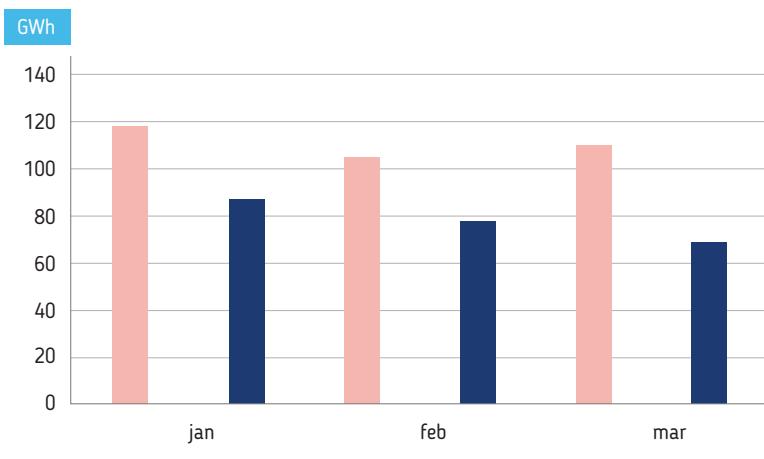

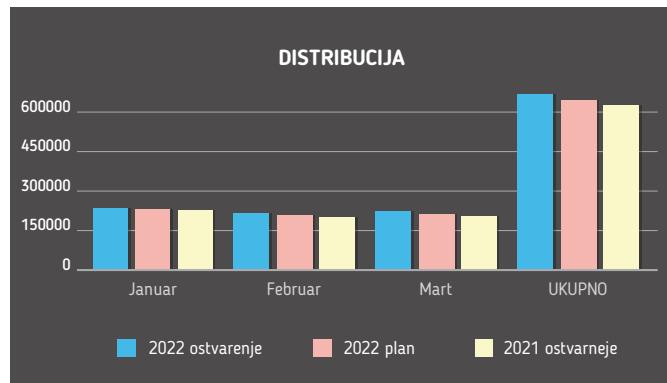
Tabela 1:
Analiza potrošnje Distributivnog konzuma

DISTRIBUCIJA (u MWh)					
	2022		2021	Ostv./plan	2022/2021
	ostvarenje	plan	ostvarenje	%	%
JANUAR	233223	229439	223134	1,65%	4,52%
FEBRUAR	209981	203429	197364	3,22%	6,39%
MART	218892	206332	203082	6,09%	7,79%
UKUPNO	662095	229439	623580	3,58%	6,18%

Što se tiče potrošnje električne energije direktnih kupaca, njihova potrošnja za posmatrani period iznosi 26862 MWh. U odnosu na planirane količine za isti vremenski period, ukupna ostvarena potrošnja el. energije kod istih je manja za 12,5 %.

Kao glavni razlog nižeg ostvarenja potrošnje u odnosu na planirano kod ove kategorije kupaca za ovu godinu odnosi se na potpuni prestanak proizvodnje u kompaniji „Željezara Toščelik“ – Nikšić.

Grafički prikaz 1:
Analiza potrošnje Distributivnog konzuma

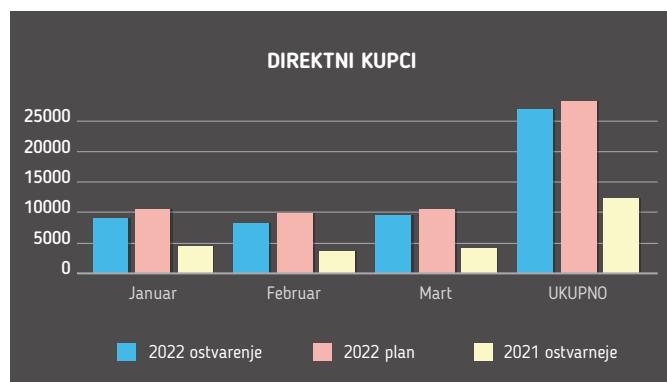
Upoređujući njihovu ukupnu ostvarenu potrošnju sa potrošnjom iz istog perioda prešle godine, uočava se povećanje potrošnje za 119,25 % .

Kao glavni razlog značajnijeg porasta ostvarene potrošnje kod ove kategorije kupaca za ovu godinu u odnosu na prošlu je uključivanje novih potrošača pod okriljem EPCG - FC Snabdijevanje, prvenstveno KAP, sa kojim je sklopljen ugovor za snabdijevanje električnom energijom od 01.01.2022 godine.

Tabela 2:
Analiza potrošnje Direktnih kupaca

DIREKTNI KUPCI (u MWh)					
	2022		2021	Ostv./plan	2022/2021
	ostvarenje	plan	ostvarenje	%	%
JANUAR	9067	10563	4527	-14,16%	100,28%
FEBRUAR	8312	9866	3683	-15,74%	125,69%
MART	9483	10272	4042	-7,68%	134,62%
UKUPNO	26862	30701	12252	-12,50%	119,25%

Grafički prikaz 2:
Analiza potrošnje Direktnih kupaca

HE „Perućica“

Suša poremetila planove

Nedostatak padavina tokom prvog ovogodišnjeg kvartala proizvodnju naše najstarije velike elektrane sveo je na oko 70 odsto količina projektovanih za taj period godine

Iako su radnici i rukovodstvo HE „Perućica“ blagovremeno i kvalitetno uradili sve da perjanica crnogorske elektro-energetike bude maksimalno spremna i u dobroj pogonskoj kondiciji, dugi period suše, ipak, nije im dozvolio da ispune proizvodni plan za prva tri ovogodišnja mjeseca. No, ono što više zabrinjava svakako jeste činjenica da je krajem marta, kada smo posjetili taj energetski objekat, snaga dotoka dostizala jedva desetak megavata, dok je u Slanom jezeru bilo ispod 20 odsto, a u Krupačkom manje od 50 odsto količina vode u odnosu na maksimum, što je daleko ispod plana predviđenog Energetskim bilansom za ovaj period godine.

Optimizam, međutim, ne napušta direktora Hidroelektrane Radovana Đukanovića koji očekuje da će, poslije dugog sušnog perioda, proljeće ipak donijeti dugo očekivane padavine.

◀ Sve smo odradili što je planirano tako da je Elektrana maksimalno pogonski spremna i svi se nadamo da će u apri-

lu biti padavina koje će popuniti akumulacije i povećati snagu dotoka što bi omogućilo da u ovoj kriznoj situaciji makar i malo doprinesemo energetskoj stabilnosti sistema, jer ako bismo uvozili energiju po trenutnim tržišnim cijenama teško bismo prošli, naglašava Đukanović.

Podsjeća da je Bilansom bilo predviđeno da HE „Perućica“ elektro-energetskom sistemu, tokom prva tri mjeseca, isporuči 333 GWh električne energije, a proizvela je 233,5 GWh, što je na nivou oko 70 odsto projektovanih količina.

Đukanović ističe da se u „Perućici“ polako okreću predstojećim obavezama u okviru redovnog godišnjeg remonta opreme i postrojenja podsjetivši da vrijednost tekućeg održavanja Hidroelektrane na Glavi Zete prosječno godišnje dostiže 700-800 hiljada eura, a kapitalnih investicija i do dva miliona eura.

◀ Bitno je da je budžet na vrijeme usvojen i odobrena sredstva u Planu javnih

nabavki, tako da smo ove godine znatno ranije nego ijedne prije počeli sa pripremama za redovni godišnji remont. Raspisan je znatan dio partija u okviru javnih nabavki i moram da se pohvalim da to za sada ide jako dobro, zadovoljan je direktor HE „Perućica“.

U okviru kapitalnih investicija, tokom ove godine, predstoji zamjena posljednjeg, petog trafo bloka, po ugovoru sa Konzorcijumom „Končar-Electro team“, zatim realizacija druge faze rekonstrukcije rashladnog sistema, rekonstrukcija pristupnog puta u krugu elektrane, zamjena električnih zaštita na jednom od nikšićkih dalekovoda 110 kV, zamjena prvog sistema akumulatorskih baterija 220 VDC i još dosta investicija manje vrijednosti.

◀ Za navedene značajnije investicije za sada sve ide po planu, pripremili smo i već raspisali javni poziv za nabavku opreme i izvođenje radova, tako da se nadam da ćemo uspjeti sve da završimo kao što smo i planirali, u avgustu,

tokom potpune obustave rada zbog gođišnjeg remonta, kaže Đukanović.

Istakao je da će najveći teret na poslovinama tekućeg održavanja, kao i do sada, biti na sopstvenim snagama, dok će specijalistički poslovi te ispitivanja opreme, shodno zakonskim obavezama, biti povjereni referentnim firmama iz zemlje i regiona nakon sprovedenog tenderskog postupka.

U HE „Perućica“, u protekle četiri godine, uspjeli su da, u saradnji sa radnicima subotičkog „Severa“ i „Končara“ iz Zagreba, kvalitetno revitalizuju svih sedam generatora što će ih, vjeruju, relaksirati od brojnih i prilično čestih problema, kvarova i zastoja u tom dijelu sistema u narednih dvadesetak godina.

Na kraju da ponovimo, sve je spremno samo se čeka obilnija kiša, a onda neće biti prepreka da se u HE „Perućica“ maksimalno posvete ostvarenju godišnjeg proizvodnog plana za 2022. godinu od 920 GWh električne energije koliko bi, ove godine, trebalo ukupno proizvesti i isporučiti sistemu.

 Mitar Vučković

ORGANIZACIJA I SISTEMATIZACIJA

Direktor HE „Perućica“ Radovan Đukanović kaže da su u tom proizvodnom objektu EPCG zadovoljni novousvojenim pravilnicima, o organizaciji Kompanije i sistematizaciji radnih mjesta.

◀ *Na novim aktima smo jako puno i transparentno radili i ja i kolege i mislim da smo to dobro odradili, što potvrđuje i činjenica da na radnoj grupi nije bilo značajnijih izmjena u odnosu na ono što smo predložili. To je i prihvaćeno i usvojeno i čini mi se da su ljudi jako zadovoljni, jer smo pored ostalog uspjeli da poslije pet godina povratimo referate specijalista inženjera i predradnika po pojedinim oblastima, što nam je bilo veoma važno,* kaže Đukanović.

Navodi da je zadržan skoro isti broj izvršilaca, jer neka su mesta ukinuta, a otvoreno je, bolje rečeno povraćeno, samo jedno novo radno mjesto drugog uklopničara sa pet izvršilaca u komandi elektrane.

◀ *Zaista smo razmišljali da je potreba da na mjesto uklopničara budu dva izvršioca u smjeni, jer jedan čovjek ne može 12 sati, naročito noću, biti prisutan i koncentrisan da radi kako se to od njega očekuje. Taj naš predlog je prihvaćen, što ukazuje na opšte zadovoljstvo svih u elektrani, a posebno ljudi iz Sektora eksploatacije. Sistematisaciju smo zaista doveli na jedan nivo, onoliko koliko nam treba i po broju radnih mesta i po broju izvršilaca. Ovog puta takođe sve smo odradili u bazi, zadovoljan je Đukanović.*

Podsetio je da je starosna struktura zaposlenih u „Perućici“ prilično nepovoljna iako su nastojali da podmlađuju kolektiv prijemom mladih inženjera i srednjoškolaca.

◀ *Redovno sve pratimo i blagovremeno zapošljavamo nove mlade ljude tako i u tom dijelu imamo sve manje problema,* ističe Radovan Đukanović.

Radovan Đukanović

Perućica

PARK

Poslije višegodišnjih najava konačno su se stekli uslovi da se krene u realizaciju projekta uređenja prostora uz branu jezera Krupac, gdje je olujno nevrijeme prije sedam-osam godina iščupalo i polomilo brojna stabla topola i devastiralo taj prostor.

► *Kao društveno odgovorna kompanija odlučili smo da gradu čije resurse koristimo i u kojem je sjedište naše kompanije podarimo pored uređenja kompletнog prostora i jedan savremeno uređen park na jednom od najljepših nikšićkih izletišta - topolama pored brane krupačkog jezera. Obezbiјeđena su sredstva u budžetu i uskoro bi trebalo da raspišemo javni poziv za izvođenje radova na tom projektu koji podrazumijeva pošumljavanje cijelog prostora duž brane i izgradnju parka na oko sedam hiljada kvadrata sa svim potrebnim sadržajima za rekreatiju, odmor i prije svega igru djece. Nadam se da ćemo taj projekat uspjeti da realizujemo do kraja godine, a nakon toga će, po sporazumu sa Opštinom sa kojom smo u dobrim odnosima na obostrano zadovoljstvo, opštinske službe preuzeti obavezu čuvanja i održavanja tog prostora, kazao je direktor „Perućice“.*

Jezero Krupac

Posljedice rata u Ukrajini na energetski sektor:

Svijet se kreće ka velikoj ekonomskoj krizi

Ratom u Ukrajini, cijene svih energenata su dostigle svoj maksimum, ali više zbog panike i analiza mogućih scenarija; tako je cijena struje iznosila nevjerojatnih 550 €/MWh na dnevnom nivou, dok su satne dostizale i preko 700 €/MWh! Kada je postalo izvjesno, da i pored ratnih operacija, ali i sankcija koje su uvedene Rusiji, doprema gasa Evropi nije smanjena, cijene električne energije su se povratile na nivo prije rata, komentariše našu temu izvršni rukovodilac Direkcije za upravljanje energijom Darko Krivokapić.

On situaciju u Crnoj Gori ocjenjuje stabilnom, ali i upozorava na oprez zbog manjka padavina i niskog nivoa akumulacija. Menadžment je, u međuvremenu, reagovao odlukom da se godišnji remont TE Pljevlja pomjeri za drugu polovicu mjeseca aprila, dok će očekivano povećanje dotoka na našim rijekama, uslijed proljećnih padavina i topljenja sniježnog nanosa iznad 1500 mm, omogućiti da se lakše prevaziđe period kada TE, kao najstabilniji proizvođač električne energije, bude van mreže.

Rat u Ukrajini, ne samo da je uzrokovao geopolitičku krizu, već snažno i turbulentno utiče na ekonomska kretanja, posebno na energetiku. Kriza, koja uključuje velike svjetske sile na suprotnim stranama, donijela je promjene koje su veće nego naftna kriza 70-tih godina prošlog vijeka. Rat u Evropi je nametnuo pitanje energetske sigurnosti i evropske zavisnosti od ruskih fosilnih goriva. Jer Evropska unija 90% svojih potreba za gasom podmiruje iz uvoza. Ključni snabdjevač je Ruska Federacija iz koje dolazi 45% ukupnog uvoza.

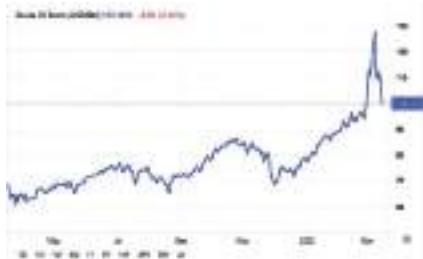
◀ Situacija najviše liči podrhtavanju zemljista, poslije jačeg zemljotresa; obično se desi još jedan ili serija man-

jih, kaže izvršni rukovodilac Direkcije za upravljanje električnom energijom naše Kompanije, Darko Krivokapić.

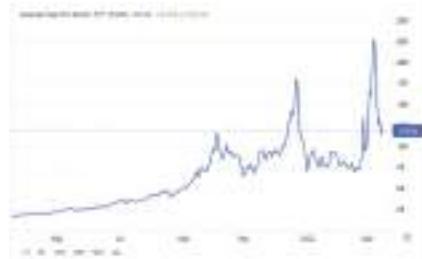
◀ Od sredine prošle godine, podrhtavaju svjetska tržišta, koji, kao povezane ploče, prenose uticaj sa jedne na drugu, pa samim tim imamo poremećaje na više frontova. Kao što je poznato, cijene energenata su podijeljene i svoj vrhunac dostigle tokom decembra; taman, kada se, tokom januara, počela smirivati situacija i cijene krenule da su vraćaju u kakvu-takvu normalu, desila se Ukrajina. Cijene energenata su dohvatile maksimume, ali više zbog panike i analize mogućih scenarija šta sve može da se desi tj. koji će se sce-

nario odigrati. Cijene su dostigle vrto-glavih 550 €/MWh na dnevnom nivou, dok su satne dostizale i preko 700 €/MWh! Kada je postalo izvjesno, da i pored ratnih operacija, ali i sankcija koje su uvedene Rusiji, doprema gasa Evropi nije smanjena, cijene električne energije su se povratile na nivo prije rata. Naravno, na sve ovo utiču i manja potražnja za električnom energijom usled niže potrošnje, kao i izdašna proizvodnja iz obnovljivih izvora u Evropi, objašnjava Krivokapić.

Na dijagramima koji slijede, data su kretanja cijena pojedinih berzanskih roba, koji direktno utiču na kretanje cijena električne energije.

Kretanje cijena nafte

Kretanje cijena prirodnog gasa

Kretanje cijena uglja

Prosječne dnevne cijene električne energije na mađarskom tržištu danas za sjutra – HUPX za mjesec mart 2022. godine, dati su na sljedećem grafiku:

SVE "KARTE" NA OIE?

U međuvremenu su Sjedinjene Američke Države uvele zabranu uvoza nafte iz Rusije, dok je Evropska komisija predstavila plan koji u narednim godinama treba da okonča veliko oslanjanje Evropske unije na ruska fosilna goriva, i jasno je da nakon rata u Ukrajini, ništa više neće biti isto.

Moramo postati nezavisni od ruske nafte, uglja i gase. Jednostavno ne smijemo da se oslanjam na snabdjevača koji nam eksplicitno prijeti, kazala je predsjednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen, pojasnivši da EU želi da potražnju za ruskim gasom smanji za dvije trećine do isteka 2022. godine, a predložena je i zakonska obaveza da sva skladišta gase u Uniji do 1. oktobra budu na najmanje 90 % popunjenoći.

Frans Timmermans, izvršni potpredsjednik za Evropski zeleni dogovor, najavio je u narednom periodu razvoj obnovljivih izvora energije „munjevitom brzinom“; Njemačka je zvanično potvrdila svoje planove da do 2035. proizvodi 100% električne energije iz čistih izvora, a ministar finansija Kristijan Lindner najavio je investicije u vrijednosti od 200 milijardi eura kako bi taj cilj bio ispunjen. Holandija i Španija, već dvije godine, bilježe rast proizvodnje električne energije iz OIE, zahvaljujući velikom broju novih postrojenja koja koriste solarnu i energi-

ju vjetra, čime su smanjile upotrebu gase, Holandija za 22% i Španija za 17 %. Međutim, jedno su želje, a drugo stvarnost, jer za brzo smanjenje upotrebe ruskog gase, države EU bi morale povećati svoju potrošnju uglja, što remeti sve ranije usvojene klimatske planove. Radikalna ulaganja u unaprijeđenje energetske efikasnosti, mogla bi da smanje potražnju za energentima. Prema pojedinim analizama, samo izolacija krovova i tavanskog prostora, mogla bi da smanji potrošnju energije za grijanje za 14% na nivou cijele EU! Analitičari smatraju da će rat u Ukrajini, te gotovo jednodušna podrška javnog mnjenja za promjene koje Evropsku uniju treba da učine energetski nezavisnom od Rusije, uzrokovati brze i dramatične promjene, koje treba da transformišu čitav energetski sistem Evropske unije za svega nekoliko godina.

Do tada svjetska ekonomija bilježi težak period; sankcionisanje Rusije, koja je ujedno i 11. najveća svjetska ekonomi-

ja i jedan od najvećih proizvođača trajnih proizvoda, doveće do veće inflacije, manjeg ekonomskog rasta i vrlo vjerovatno problema na finansijskim tržištima. Sa druge strane, sankcije će se odraziti i na samu Evropu, zbog Rusije, kao jednog od najvećih proizvođača nafte u svijetu, ali i ključnog dobavljača gasa za Evropu. Rast cijena nafte se možda i može amortizovati, ukoliko bi zemlje članice OPEC-a povećale proizvodnju, konkretnije Saudijska Arabija na molbu SAD-a, ali viša cijena energenata je sasvim izvjesna. Obzirom da Evropska unija ide putem energetske tranzicije, rast inflacije i u Evropskoj uniji, zbog više cijene energenata će biti nastavljen i ove godine. Kao svojevrsni dokaz ovih procjena je situacija u Turskoj, koja već sada ima nivo inflacije od 48%. Svijet se, dakle, opasno kreće prema novoj ekonomskoj krizi, gdje se već može vidjeti rub litice-do lidera je hoće li povući ručnu kočnicu na vrijeme, ocjenjuju analitičari najuticajnijih svjetskih medija.

ENERGETSKA SITUACIJA U CRNOJ GORI, ZA SADA, STABILNA

Jasno je da će direktni negativni efekti rata u Ukrajini po crnogorsku ekonomiju biti pad ruskih investicija i smanjenje turista sa ukrajinskog i ruskog tržišta. Što se tiče energetske situacije, ona je, za sada, stabilna, kaže Darko Krivokapić. Dodaje da je snabdijevanje potrošača je stabilno, a da je EPCG kompanija koja servisira sve svoje obaveze.

◀ Činjenica koja nas primorava da budemo oprezni jeste veoma sušni mart, u kom bukvalno nije bilo padavina, naročito u slivnom području rijeke Zete. Tako je prosječni dotok rijeke Zete za 28 dana mjeseca marta $3,5 \text{ m}^3/\text{sec}$, što je deset puta manje od prosječnog dotoka za ovaj mjesec. Takođe, izostala su i očekivana punjenja akumulacija, pa su nivoi akumulacija trenutno ispod

plana viđenog Bilansom električne energije za 2022. godinu. Pošto izostaje proizvodnja iz hidroelektrana, primorani smo da određene količine uvozimo kako bi se što bolje optimizovala naša proizvodnja. Termoelektrana radi punim kapacitetom, što nam olakšava posao, a na nivou Menadžmenta je donešena odluka da se start godišnjeg remonta TE Pljevlja, pomjeri za drugu polovinu mjeseca aprila, kako bi bolje, tokom predstojećeg perioda, sagledali elektroenergetsku situaciju. Niža potrošnja, kao i očekivano povećanje dotoka na našim rijekama, usled proljećnih padavina i topljenja sniježnog nanosa iznad 1500 mm, omoguće nam da lakše prevaziđemo period kada TE Pljevlja budu van mreže, kaže Krivokapić.

◀ Plan je da se u ljeto uđe sa što visocijim akumulacijama; HE Piva bi trebala biti na maksimumu, dok će nivo akumulacija Krupac i Slano zavisiti od prirodnog punjenja, usled kiše i izvora na obodu jezera. Svakom laiku je jasno da nas očekuje veoma zahtjevan period sa puno nepoznаница i da će 2022. godina po mnogo čemu biti specifična. EPCG će upotrijebiti sve svoje resurse da snabdjevanje krajnjih potrošača bude uredno i da se, nadolazeća kriza, ne osjeti kroz račune za električnu energiju, zaključuje Krivokapić, uz molbu potrošačima, da se ekonomično odnose prema svim izvorima energije, jer ovakve situacije nas uvjek podsjeti koliki je benefit imati uredno snabdijevanje električnom energijom.

Tatjana Knežević Perišić

AKUMULACIJE ISPOD PLANA

Uz posljedice ukupne ekomske krize, prouzrokovane ratom u Ukrajini, Crnoj Gori nedostaju padavine; prosječni dotok Zete, za 28 dana mjeseca marta, je svega $3,5 \text{ m}^3/\text{sec}$, što je deset puta manje od prosječnog dotoka za ovaj mjesec. Nivoi akumulacija su ispod plana viđenog Bilansom električne energije za 2022. godinu.

„EPCG će upotrijebiti sve svoje resurse, da snabdjevanje krajnjih potrošača bude uredno i da se, nadolazeća kriza, ne osjeti kroz račune za električnu energiju.“

U posjeti OJ Kotor i Tivat

Akcije kompanije doprinijele odličnim rezultatima

Goran Kankaraš

Malu, rekli bi, i odabranu ekipu naših kolega u opština Kotor i Tivat, krasiti uljudnost i vrijedan rad, kako bi izašli u susret potrebama oko 35 hiljada potrošača, ali i zaštiti interesa kompanije. I čini se da su uspjeli u tome; Tivčani imaju 1,31 fakturu duga, a Kotorani 3,04. Dodatna motivacija su, i za potrošače, ali i zaposlene, brojne akcije naše kompanije, od popusta za redovne platije do dijeljenja duga na rate, kaže Goran Kankaraš, šef obje organizacione jedinice

Smješteno na glavnom putu ka Starom gradu, kotorsko snabdijevanje pruža za ukupno 20.881 potrošača sve neophodne usluge. Četvoro zaposlenih je uspjelo da, za poslednjih desetak godina, smanji stepen naplate duga za polovinu:

◀ Kotor je imao oko šest faktura duga prije desetak godina, kada sam preuzeo rukovođenje ovom jedinicom, kaže Goran Kankaraš i dodaje kako je taj dug danas došao do 3,04 fakture, što jeste uspjeh. Mislio je, kaže, da će ga "brže ispeglati", ali postoje i neka objektivna ograničenja:

◀ Nama CEDIS daje asistenciju za isključenja, jer nemamo svoju ekipu, ali CEDIS u Kotoru ima samo jedan tim koji mora da radi i poslove iz svoje nadležnosti, tako da to jeste problem. Ono dobro što se desilo i što nam je pomoglo da smanjimo dug, su brojne akcije FC

Snabdijevanja i Kompanije; Podijelimo teret-odlična akcija jer smo u Kotoru imali mnogo potrošača sa više hiljada eura duga; kako nijesu mogli odjedam-put platiti taj dug, našli su interes za sklapanjem Ugovora i podjelu duga na rate. Popust za redovne platije od gotovo 13% je vrhunska akcija; ranije je to bilo 5%, i taj iznos se i nije toliko osjetio na računu. Sada, kada se to fino izračuna, potrošači dobiju bar jedan mjesec struju "džabe", kaže Kankaraš.

I za Ratka Vujadinovića, operatera, koji je pune 33 godine zaposlen u EPCG, akcije su samo dio napretka kompanije:

◀ Sjećam se situacije iz 90-tih, recimo; evidentan je napredak naše Elektroprivrede, a svaka novina samo doprinosi položaju koji ova kompanija zaslužuje. I aktuelna kampanja za solarnu energiju je odličan projekat za rasterećenje siste-

ma, smatra Vujadinović.

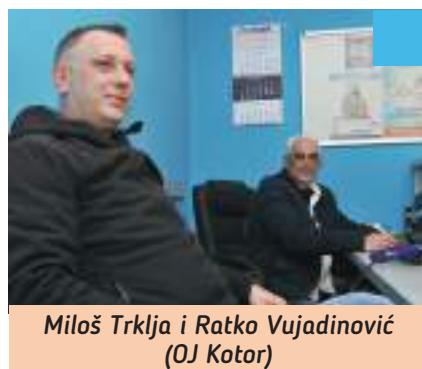
Njegova koleginica, Raduša Ćorović, koja je u EPCG zaposlena 32 godine, sa osmijehom ističe kako su "Kotorani dobiti platiše, da se i ne može sjetiti neke konfliktne situacije:

◀ Posao se završava na dnevnoj bazi; istina je da bi nam dobro došao bar još jedan zaposleni pa i prostor da je veći, posebno ljeti, kada je "opšta ludnica", ali nadam se da će i te stvari, vremenom, biti riješene, kaže gdje Ćorović.

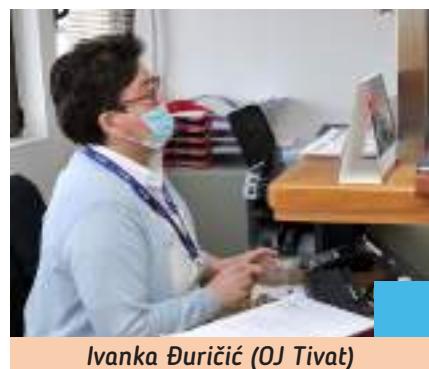
U snabdijevanju je i Zorica Mačić, kontrolorka u Regionalnom centru Bar, koja sada kontroliše naplatu u Kotoru. Primjećuje da su Kotorani dobiti platiše, jer im je materijalna situacija puno bolja nego, recimo, građanima Sjevera; tu je Luka Kotor, tu su brojni pomorci, koji donesu velike količine novca, tako da

Miloš Bojanić i Zorica Mačić
(OJ Kotor)

Miloš Trklja i Ratko Vujadinović
(OJ Kotor)

Ivana Đuričić (OJ Tivat)

im je sigurno lakše izmiriti, inače, velike račune za struju.

Miloš Bojanić je mladi elektrotehničar koji, već tri mjeseca, radi kao učesnik programa stručnog osposobljavanja za rad kod poslodavca preko Zavoda za zapošljavanje:

◀ Iz Kotora sam i počeo sam ovdje da radim. Posao je interesantan, kolege funkcionišu kao tim i jako sam zadovoljan. Volio bih da nastavim da radim u ovom kolektivu jer su uslovi rada dobri i mislim da sam se već uklopio, kaže Miloš.

TIVAT SA 1,31 FAKTUROM DUGA, MEĐU NAJBOLJIM U DRŽAVI

Tivatsko snabdijevanje ima tri zaposlena i zajedničkog šefa. Pitamo Gorana kakav mu je dnevni raspored:

◀ Znate kako; od 7 do 10 sati sam u Kotoru, nekad duže nekad kraće, u zavisnosti od posla. Onda sam u Tivtu-i tako desetak godina, kaže Kankaraš, uz osmijeh. Ali sve se postiže kad se posao organizuje.

◀ U Tivtu imamo registrovanih 13.753 potrošača; kada sam 2000. bio ovdje šef prodaje, bilo je oko 9000; i tada smo imali jednu fakturu duga, što znači da su Tivčani baš dobri u plaćanju računa. Čak

imamo i kuriozitet jer je više od 1000 potrošača u pretplati! Najviše ih je u vikendaškom naselju u Krašićima; dodu ljudi na kraju sezone, plate dug, ali plate i za onih nekoliko mjeseci kad niješ fizički tu, tako da sezonu počnu u plusu. Salio sam se jedne godine, mislim da je baš bila 2000. kada nam je realizacija bila u plusu; evo, Bogati, kao da Tivat priznaju struju, a ne da je prodaje, kaže Goran.

Ivana Đuričić, inače Nikšićanka sa „stalnim boravkom“ u Tivtu, kako se uz osmijeh predstavlja, ističe da u poslu, kao i svakom drugom, ima stresa, ima tenzija, ali da se sve rješava pravom informacijom prema potrošačima, uz staložen pristup i rješavanjem problematičnih situacija. Kaže i to da su

Raduša Ćorović (OJ Kotor)

akcije EPCG, Podijelimo teret, Zlatni tim i oko 13% popusta za redovne platise, doprinijele saniraju situacije tokom pandemije korona virusa, kada mnoge kompanije nijesu dobro radile i kada je Primorje, zbog nedostatka turista i zabrane pomorcima da putuju, preziviljavalo krizne mjesecce.

Na pitanje, koliki su to prosječni računi u Tivtu i da li se sjeća koji je bio najveći na mjesecnom nivou, kaže da su viši nego u ostaku Crne Gore, a da je naplatila oko 500 eura mjesecnog duga na brojilu; ne znam da li su na njemu bile „pričačene“ dvije porodice ili više, nebitno, on je očitao toliku potrošnju koja je uredno plaćena, kaže gđa Ivanka.

◀ S druge strane, baš juče nam je bio potrošač koji se interesovao za stanje svog brojila i kada sam mu rekla da je u pretplati 35 eura, u čudu se pitao ko mu je to platilo račun. Našla sam ga među dobitnicima nagrade Zlatnog tima, koji su nedavno dobili umanjenje od 50 eura na računu. Baš se obradovao nagradi i zato mislim da se s njima treba nastaviti, zaključuje koleginica za naš list.

Tatjana Knežević Perišić

KAKO JE NAPLAĆENO 35 HILJADA DUGA ODJEDNOM!

Goran i Ivanka nam pričaju o nevjerojatnom događaju koji se desio bukvalno dan prije naše posjete tivatskom snabdijevanju:

◀ Imali smo jednog potrošača, koji 20 godina nije plaćao struju; godinama smo pokušavali da naplatimo, ali bez uspjeha; njegovo brojilo je bilo u tuđem dvorištu i džabe su čak 80 puta izlazile ekipe da isključe struju; elem, uvođenjem digitalnih brojila došli smo do nevjerojatne cifre duga od 52 hiljade eura! Konačno mu isključimo struju, kad evo ga u Snabdijevanju; kaže, hoće da plati. I to dva brojila sa preko 30 hiljada duga, a ovo treće da sklopi ugovor.

Mi brže-bolje prienemo na posao, što se kaže. Svu papirologiju, uz veliku pomoć direktora Jovana Kasalice i Aleksandra Popovića smo završili, čini mi se, za pola sata! Za dodatne troškove uključenja i sve propisano ispadne 35 hiljada odmah da plati! Čovjek fino „iskešira“ traženi iznos-mi u čudu! Prave su novčanice, „broji“ ih aparat, sve bude u redu! I tako završimo veliki, baš veliki problem koji smo ovdje imali, kažu nam tivatske kolege na kraju posjete.

Mladen Apostolović, Senior portfolio menadžer – EFT grupa

Treba ulagati u proizvodne kapacitete, ali i štedjeti električnu energiju

Mladen Apostolović

Nekada je porast cijene od 10, 20 odsto bio šok na tržištu, a sad imamo poraste od pet - šest puta, što se nikad u istoriji nije desilo, a to niko nije mogao da predvidi, a čak i da je neko predvio zaštita od takvih šokova bi previše koštala i ne bi mogla da se primjeni

Globalna energetska kriza i njene implikacije na energetski sektor regionala, moguća rješenja za prevazilaženje negativnih tržišnih kretanja obilježenih dramatičnim skokovima cijena te mogućnosti razvoja i realizacije projekata iz tzv. Zelene agende, kao i iskustva i planovi EFT grupe kao prepoznatljivo trgovачke, a sve više i proizvodne kompanije, bile su teme razgovora za list „Elektroprivreda“, na marginama Samita energetike u Trebinju, sa Mladenom Apostolovićem, senior portfolio menadžerom u kompaniji EFT, mladim čovjekom, ali bogatog, dvodeljenjskog iskustva u energetskom sektoru.

Apostolović je karijeru počeo u EKC-u gdje je odradio pripravnički staž i proveo narednih pet, šest godina, nakon čega prelazi u Elektroprivredu Srbije i učestvuje u formiranju njenog Dispečerskog centra, poslije odvajanja Elektromreže Srbije od EPS-a. Posljednjih petnaestak

godina radi u EFT-u. Sve vrijeme se, kaže, bavi deregulacijom, koja je prvih godina novog milenijuma bila nešto novo za Evropu, a naročito za region pa je bilo potrebno usvojiti nove zakone po pojedinim državama i formirati Energetsku zajednicu kako bi se prenijela pravila iz relevantnih evropskih organizacija.

◀ Uvijek naglašavam da je, kada se posmatra u energetskom smislu, Evropa jedinstven prostor i ne treba izdvajati zemlje EU i zemlje koje su kandidati ili one koje to nisu, jer je to jedan sistem – nezavisno od političkog udruživanja, svi rade zajedno po istim tehničkim pravilima, istakao je Apostolović u razgovoru za naš list.

Šta je, po Vašem mišljenju, izazvalo globalnu energetsku krizu, kako je sve počelo i kako se sada vratiti u normalu?

Moram podsjetiti da je kriza, ipak, počela Bregzitom, jer kad je Britanija izlazila imali smo prve skokove na tržištu zbog neizvjesnosti u mnogim pitanjima, prije svega, u dijelu emisije CO₂. Postavilo se pitanje ko će šta da plaća, s obzirom na to da tada nisu bili sigurni, tako da je to uzrokovalo poremećaj na tržištu električne energije. Onda smo imali od početka korone nagli pad potrošnje. Međutim, brže od očekivanog je došlo do oporavka industrije, što me ne iznenaduje, jer je većina velikih industrija ipak našla neke modalitete da radi, a veliki broj ljudi se preselio da radi od kuće, gdje se troši više struje, jer u kancelariji četiri čovjeka troše jednu sijalicu, a u kući svako troši za sebe, kuva kafu svako sebi i ostalo, klimatizacija naravno, pa se i industrijama počela oporavljati. Tako da možda ima i godinu kako je potrošnja dostigla neki normalan nivo, a proizvodnja je očigledno nije mogla ispratiti i bila

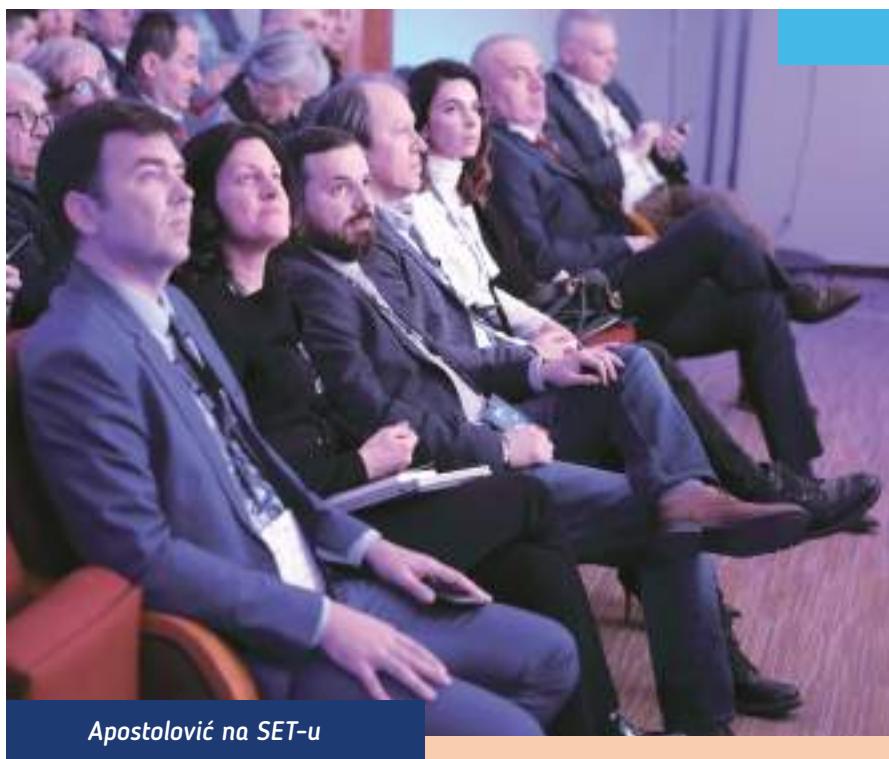
je oslonjena na tada još proklamovano uvođenje obnovljivih izvora koje nije išlo ni zacrtanim tempom ni brzinom. U međuvremenu usvojen je Pariški sporazum o klimatskim promjenama, možda početkom prethodne godine, kad je potrošnja bila u tom niskom padu. Tadašnje analize govorile su da će moći da se povuku proizvodni kapaciteti koji najviše zagađuju i ranije od planiranog i to se usvojilo i postalo novi tajm lajn, odnosno postavili su nove i kraće rokove. Međutim, šest mjeseci nakon toga se oporavila industrija, počinje već da se razmišlja o rokovima da li mogu da se ispunе, neke zemlje EU kasne u nekim rokovima, e onda se desi, prošlog juna, prvi problem sa tranzitom gasa u Evropu, ne samo zbog Rusije, to je posle eskaliralo krajem ljeta i početkom jeseni, nego je zbog povećane industrijske potrošnje prirodnog gasa (LNG), koji je stizaо brodovima iz Amerike i ostalih zemalja, umjesto da dođe u Evropu, skretao u Aziju, jer su tamo plaćali mnogo više. Željni su brže da oporave svoju industriju i bržim gradijentom im je rasla potrošnja. Tako je gas otišao u Aziju, taj što je trebalo brodovima da stigne u Evropu, ovdje se prirodno javio manjak, onda je došlo do smanjivanja, odnosno isticanja dugoročnih ugovora Gasproma sa raznim evropskim kompanijama, ne izdavanja dozvole za Severni tok 2 direktno ka Njemačkoj, novi ugovori nijesu ili su kasno potpisivani, evo imamo i konkretnе primjere zemalja u

okruženju koje su ugovore potpisivale tek krajem prošle godine. Mislim da je to sad jedna duga i kompleksna priča ko je tu strateški, taktički odugovlačio, razvlačio, ali definitivno vidimo efekte smanjene količine gase kroz nepotpunjene kapacitete njihovih skladišta kojima su dočekani jesenji i zimski mjeseci i sad je sve to dovelo do one krize koja je nastala krajem novembra i u decembru kada smo imali nevjerojatne cijene od 600 eura za megavat sat, što je nekad bilo nezamislivo. Da napomenem, za širi auditorijum, nekada je porast cijene od 10, 20 odsto bio šok na tržištu, a sad imamo poraste od 5, 6 puta. Znači to, prvo što se nikad u istoriji nije desilo, a drugo što to niko nije mogao da predviđi, a čak i da je neko predvidio zaštita od takvih šokova bi previše koštala i ne bi mogla da se primijeni.

I kako se sad snaći i šta uraditi u takvoj situaciji koju je dodatno iskomplikovao rusko-ukrajinski sukob?

Poenta je u tome da se u sred krize mogu primijeniti samo kratkoročne mjere. Ono što svi zaboravljamo, a što je bilo proklamovano prije par godina, energetska efikasnost i racionalna potrošnja energije, znači svih vidova energije, jer mi sad imamo problem i sa ugljem za ogrijev i sa koksom za čeličane i sa gasom za grijanje i druge potrebe i sa električnom energijom. Šta ako bude sušna godina? Onda će tek

da bude problem. Znači treba pristupiti mjerama štednje. Najnepopularnije je plansko ograničenje u isporuci, ali prije toga mislim da treba intenzivirati propagandu da se podsjetite ljudi kako se štedi struja u domaćinstvima, kako se štedi u industriji, znači ne pričam o troškovima, nego da se uštedi energija, da se manje troši energije, znači da se zamijene što prije sve sijalice koje mogu, da industrija u svojim pogonima ako može sada primjeni raznorazne uređaje koji smanjuju na primjer potrošnju motora prilikom startovanja itd. To bi bila neka kratkoročna mjera koja sada može da se izvede, jer je problem što sve zemlje u okruženju, a i cijela Evropa je uvela subvencije barem domaćinstvima, a mnoge i industriji tako da ili državne elektroprivrede ili takozvani snabdjevači posljednjeg izbora prodaju struju po nekoj maksimalnoj cijeni, ali im razliku do tržišne opet nadomješta država iz nekog budžeta. I sad, to je bilo u redu za kratkoročnu intervenciju u novembru, decembru, međutim, sad će skoro šest mjeseci, pitanje je i za najbogatije države koliko one imaju para da subvencioniraju to i da li im se uopšte isplati. Druga stvar, šta sad kad pređemo na srednjoročne mjere, možda ne treba ni svima subvencija za električnu energiju. Ovdje, u regionu se naročito, rekao bih, odugovlači primjena takozvanih socijalnih karata. Mislim da je i to jedno od rješenja, da imate gradacijsku cijenu struje, znači da struja košta za domaćinstva umjesto 70 eura 150, ali da onda svako domaćinstvo prema nekim kriterijumima dobija olakšice, jer imate sigurno domaćinstva gdje imate plate po četiri, pet hiljada eura i zašto bi takvima u ovakovom trenutku davalii bilo kakve subvencije? A onima koji primaju 200 eura neke socijalne pomoći treba pomoći i napraviti neki balans. To je i malo dugoročnije pitanje, ali šta bi moglo da se uradi sad? Odmah da se krene u novi način planiranja zaliha. Očigledno je, to smo vidjeli i u kriznoj 2012. godini kad je bila jaka zima i u nekim drugim krizama, da kada nastupi baš ovakva kriza da se svako zatvara u neko svoje dvorište. Da li je to država, da li je region, da li je pokrajina, uglavnom svako zatvara. Ovi što su izvoznici zabranjuju izvoz, ovi što su uvoznici, šta će oni da rade, osim da u najvećoj mogućoj mjeri prave ekonomski isplatitive, a ponekad i strateške rezerve. Sve države ih imaju, ali mislim da su se opustile, jer nijesu korišćene dosta dugo. Ne možete u sred

Apostolović na SET-u

krize vi da pravite rezerve, jer tada prvo što je sve to što vam fali skupo, a drugo kao sa strujom što se dešava, doći će periodi kad je nema.

Region je krenuo u energetsku tranziciju, ali kako u trenutnoj situaciji planirati investicije, koliki je to rizik?

Energetska tranzicija i investicije: tu imam dva komentara. Za investicije mislim da treba da se intenziviraju, a u tome treba da pomognu svi nadležni državni organi na svim nivoima, dakle vlade, resorna ministarstva, regulatorne agencije, regulatorne komisije, jer definitivno vidimo da treba ulagati u izgradnju obnovljivih izvora energije koji su se nekad nazivali alternativnim izvorima, ali više nijesu alternativni, prelaze polako, ali sigurno u dominantne. Treba raditi na njihovom ubrzanim odobravanju, priključivanju jer je, na primjer, sada mnogo isplativije, prije ovolikim cijenama, dobiti otkupnu cijenu, nego što je bilo prije dvije ili tri godine. Znači, što

se tiče investicija, ja ne vidim sad problem da one treba da budu usporene, čak naprotiv, treba samo okvir da se malo bolje uredi.

To je, pretpostavljam, razlog što ste u EFT-u ozbiljno opredijeljeni da ullažete u nove projekte zelene energije, jedan se odnosi na izgradnju solarne elektrane kod Bileće, a drugi na HE „Ulog“, na Neretvi?

Tako je, hidroelektrana „Ulog“ od 35 megavata je još ranije počela da se gradi, ona je u planovima bila još od ranije, ali za solarnu je prevashodno prevagnulo to što smo shvatili da će ovo da bude budućnost i da za toliki projekat, od cijelih 60 megavata, ipak, treba vrijeme. Znači nije to megavat pa da možete brzo da završite, ipak treba dvije, tri godine, dok se pribave sve dozvole, dok se uradi priključak na elektroenergetsku mrežu, dok se sve to implementira, ali jako smo zadovoljni. Dugoročno promišljanje je i tada, po onim cijenama, govorilo da je

to isplativo, tako da je sad ovo samo podstrek novima da ubrzaju investicije. I mi to planiramo.

Gdje se više snalazite u proizvodnji ili na tržištu, odnosno koliko vam to što ste sada i proizvođač relaksira situaciju kao tržišnom igraču?

Relaksiraće u budućnosti još više, ali tu će isto trebati da se malo regionalizuje jer su obnovljivi izvori intermitentni i meteorološki su zavisni. Ova dva projekta su u toku, ali naravno planiramo, već pregovaramo o realizaciji još barem dva projekta. Vidjećemo kako će to da ide, ali koncentrisani smo na jugoistočnu i centralno istočnu Evropu, da se ne širimo previše, jer ima sasvim dovoljno ovdje prostora za investicije i da se napravi neki optimum i delikatan miks između bazne energije koju imamo u Stanarima i ove varijabilne, jer će biti problem sve veći i veći i to već ja mislim da godinu i malo duže mnogi spominju i pričaju, problem balansiranja. Mi, sa ovim postojećim kapacitetima ne možemo da primimo u sistem sve planirane izvore, zato treba da se investira u, nažalost sad je gas otisao pa ne može u gasne koje mogu brzo da reaguju, ali u neke reverzibilne hidroelektrane koje opet imaju neke ekološke probleme, ali neki projekti da se reaktiviraju koji stoje možda 20, 30, 40 neki i duže godina, jer će biti duplo isplativiji kada dođu obnovljivi izvori, jer to opet države, odnosno regioni jedino mogu da grade. Mislim da je ovdje ključan regionalni pristup, imate na primjer zemlju koja može da napravi reverzibilu od 1000 megavata, koja njoj samoj tolika ne treba, ali ako se napravi neko regionalno tržište balansne energije za koje se rade 10 godina studije, proračuni i koje je tehnički izvodljivo samo fali malo tehnopolitičke volje da se to implementira, onda će ta jedna elektrana koja je sagrađena u jednoj državi, geografski pružati uslugu za pet okolnih. I samim tim ćete doći do manjih troškova tog balansiranja koje je jedno od presudnih za investiciju, jer vi kad gledate investiciju gledate otkupnu cijenu, ali gledate i troškove. To su troškovi koji ne mogu da se izbjegnu i u sadašnjoj situaciji biće ili preveliki ili neće moći da se ostvare zbog nedostatka kapaciteta. Očekivali smo od baterija, velikih energy storage-a, da pruže tu neku podršku, međutim ja sam malo razočaran, sad sam poređio neke podatke sa 2016, 2017. kada smo prvi put to

razmatrali, postoje kontejnerske baterije od megavat, dva, tri, međutim, njihova upotreba je tek skoro, evo konkretno za Srbiju, posljednjim izmjenama Zakona o energetici je uvrštena. U nekim drugim zemljama uopšte nije u zakonskoj normi, vi ne možete da je zakačite na mrežu, jer ona nije nigrdje definisana. Zašto ti novi tržišni učesnici ne bi bili samo pružaoci usluge? Oni ne moraju ni da imaju elektrane ni da budu trgovci, oni samo pružaju uslugu. Drugo, agregator koji će da skuplja male solarne elektrance za koje njihovi vlasnici jednostavno nemaju vremena niti kapaciteta da rade ali da se podijele poslovi i da svako radi ono što najbolje zna, ono što najbolje može u okviru svojih mogućnosti, a da se napravi sinergija i da svi budu zadovoljni. Znači kad se napravi takav jedan lanac, onda to daje pozitivan efekat. Imate malog proizvođača koji ima samo kontakt sa aggregatom, aggregator je samo to posao: da ih skuplja i da aggregirani podatak šalje trgovcu na primjer, trgovac uzme jedan podatak, proda ga najbolje što može i u tom lancu svi rade svoj posao.

Ne znam da li ste čuli za projekat Solar 3000+ i 500+ koji je pokrenula EPCG, koji podrazumijeva postavljanje solarnih fotonaponskih sistema na krovove individualnih stambenih i nekih poslovnih objekata. Šta mislite o tome, da li je to šansa?

To je, u akademskim krugovima jako zastupljeno, koncept smart grid, odnosno sistem mikromreža i takozvanih energetskih zajednica, u stvari bolje rečeno zadruga, jer nije u smislu ove velike Energetske zajednice jugoistočne Evrope nego energetske zajednice u smislu, čak, opština ili naselja ili blokova zgrada gdje imate opet ono što sam pomenuo - aggregatatora koji će da za recimo, desetak solitera koji na krovovima imaju solarne panele ili po dvorištima, to je mnogo dobra ideja, iznad parking mesta, ako imaju parking em štite automobile od sunca ljeti em proizode električnu energiju, ali za to treba novi tržišni učesnik koji će to sve da skupi, da aggregira i da napravi optimum, jer ako se radi o stambenim zajednicama ne možete da podijelite koji stan je baš koliko pogodan za ugradnju takvog jednog sistema.

Da, upravo zato smo u EPCG i osnovali kćerku firmu, EPCG - Solar gradnja, koja je specijalizovana za nabavku, projektovanje, ugradnju i održavanje solarnih sistema.

E to je sad centralizacija koja je na liniji ovoga o ščemu smo govorili, samo u vlasništvu Elektroprivrede. Znači neću da kažem u državnom vlasništvu pošto Elektroprivreda može da promijeni vlasnika u zavisnosti od raznih kretanja na tržištu. EPCG je firma kao i svaka druga i koja je primijenila upravo ovo što sam

pričao i ona prva ima najviše mogućnosti da iskoristi taj potencijal, ali to ne može biti kratkoročna mjera, jer zahtjeva puno sitnih radnji. Znači ugradnja na jedan krov - treba to kupiti, treba sprovesti, treba instalirati, treba povezati, to treba u neki sistem uvesti i tako na hiljade mesta. Znači ne govorimo o 10 projekata nego o hiljadama. E, to je još jedan od srednjoročnih ciljeva uz primjenu mjer energetske efikasnosti na tim zgradama i u smislu, recimo, zamjene stolarije i izolacije fasade. To je opet na nekom urbanističkom nivou, kao što, na primjer, u Francuskoj nova zgrada bez solarnih panela ili bašte na krovu ne može da se pravi. Zgrada koja ima staklene površine mora da ima te staklene površine koje odgovaraju tim nekim sistemima, zgrada mora da ima neki dupli zid, raspoređuje se sa toplije strane na hladniju stranu i obrnuto. To su sad građevinsko arhitektonske mjeru koje bi morale odmah da počnu da se primjenjuju da bi dale rezultat, jer to ne može odmah. Treba presjeći i reći od sada pa na dalje tako. Ali zamislite stambenu kuću u predgrađu Podgorice koja ima solarne panele, zamijeni stolariju i fasadu koja je recimo dotrajala, pošto ako mijenja stolariju prepostavljam da je starija kuća, kad je već mijenja, uradi i termo izolaciju. Oni su em smanjili svoju potrošnju bar 30 odsto, što se tiče i grijanja i hlađenja i obezbijedili su 20 do 30 odsto energije iz sopstvenog izvora, za ulaganje. Iz tih

obnovljivih sa krova, znači oni su više od pola, uz čak možda neki kredit bana-ka koje daju za to, oni su za 6, 7 godina otplatili komplet, imaju i novi komfor, ne samo uštedu. Dakle, imaju komfor stanovanja, življenja i posle 6, 7 godina imaju čistu uštedu, od tada pa dokle je vijek trajanja ovoga sistema.

Na trenutak da se vratimo na tzv. "prljave izvore energije". Kompanija EFT je vlasnik termoelektrane na ugalj od 250 megavata u Stanarima, kako rješavate sve oštire zahtjeve energetske zajednice EU u pogledu očuvanja životne sredine?

TE "Stanari" raspolažu sa 300 megavata bruto, i odmah moram da kažem da imaju emisiju svih čestica po evropskim direktivama koje su bile na snazi u trenutku puštanja u rad elektrane. Nešto smo čak i doradili, pooštravalo se, ali to ne važi, ne možete tehnološki proces da promijenite zato što je neko promijenio zakon, a što se tiče filtera ili ovoga što treba da se ugradi na svim ostalim elektranama, to je sve već ispoštovano. Tako da tu prostora za neko, hajde da kažem, čišćenje nema. Ali pošto smo ispoštivali sve što je traženo, ne kažem da smo mi za ugalj, mi smo za racionalno korišćenje resursa ekonomski opravdano i uz potpuno sagledavanje socio-ekonomskih uticaja na građanstvo, na ljude, na uposlenike i na cijeli taj region gdje se nešto nalazi. Znači mi nismo apsolutno protiv tranzicije, niti smo protiv ciljeva tranzicije, samo smatramo da ova energetska tranzicija i ova zelena agenda treba da zadrže ciljeve, ali da nakon ovih turbulencija koje će se, iskreno se nadam, završiti do kraja ove godine, da se promijene rokovi kome šta kad treba da se radi i možda da se čak zbog najnovije situacije oko gasa, da se vidi taj prelazni period kako će se pregurati, jer definitivno, to sve studije pokazuju, morate da imate baznu energiju u sistemu, plus ovu varijabilnu za balansiranje, plus mnogo obnovljivih. E sad, koliko je to mnogo, to vam određuje sam sistem, koliko može da primi i koliko imate bazne energije i koliko imate rezerve. I tu treba naći, to sam i uvodom za samu konferenciju naveo, treba da se nađe delikatan balans između tehnike i želja. I čak je tamo napomenuto da ovi što se napadno zalažu za obnovljive izvore energije, ja se prvi zalažem kao elektro inženjer već 15 godina za solarne elektrane, tre-

ba da vide kako to može da se izvede, a da se ne ugrozi funkcionisanje elektroenergetskih sistema. Sve ima svoj vijek trajanja, svaki rudnik ima svoj vijek trajanja, ako neki rudnik ima vijek trajanja još 15 godina, zašto ga zatvarati sad i praviti socijalni problem, šta raditi sa rudarima nesretnim, koji se sad načiniše brinu što će biti s njima. Ovo je sad moje lično razmišljanje o rudarima pošto imam i kolege i imao sam prilike da posjećujem, doduše samo otvorene kopove, treba da prestanete da školujete rudare. Evo danas prestanemo i kažemo, da znate ljudi više ni jedan rudar neće biti priman nemojte uopšte da razmišljate i da planirate kako će vi što živate blizu bilo kog rudnika moći svoju djecu da zaposlite u rudniku. Znači taj rudnik će sam od sebe, prirodnim odlivom, odlaskom ljudi u penziju, pronalaskom novih poslova da rješi ovaj socijalni problem koji je tu gorući, tu nije problem ništa drugo, problem je nekoliko hiljada ili nekoliko desetina hiljada ljudi koji izdržavaju porodice, ali polako, ništa ne treba sjeći preko noći. Ali zašto ne može isto preko noći, evo baš noć, to je ovako malo pjesnički, tamna noć bez vjetra. Odakle struja? Za potrošnju, za diskoteke, za svjetla, za grijanje, za hlađenje... Mora da postoji nešto bazno. E sad ja uopšte ne plebiram da li će to da bude ugalj, da li će to da bude nuklearna, da li će da bude gasna ali što bi rekli neka rezerva, obrtna ili hladna koja se stalno vrti i kao rezerva i kao bazna energija mora da postoji. Noću je koristite kao baznu energiju, preko dana, to sad neke starije možda ne mogu da izdrže, ali novije mogu, evo još jedna ideja, imate termo elektrane koje su se u ranijem periodu u elektroprivredama vozile tako što su se noću spuštale na minimum, kad je manja potrošnja, a danju su se vozile na maksimumu. Sada napravite obrnuto. Imate istu tu elektranu koja može da ide gore, dolje od minimuma do maksimuma. Preko noći je na maksimumu da nadomjesti sunce, preko dana je spustite, kad dođe sunce, ali je ostavite na minimumu, ostavite obrtnu rezervu. Ako najdu oblaci, vi podignite tu elektranu, ne može baš brzo termoelektrana, ali podignite, pa onda vjetar stane ili najde, znači sad treba da se koristi isti resurs na drugačiji način i da tranzicija ne traje samo 10 godina, nego da traje recimo 30. Jer problem nije nastao u posljednjih 10 godina i ne može se riješiti za 10 godina, znači nije nastao preko noći i ne može preko

noći da se riješi. U stvari može da se riješi, ali uz nesagledive posljedice. Ja ne smijem ni da razmišljam kakve bi posljedice po sistem, a to energetičari znaju, da je sistem inertan i da ne može preko noći sad ovako, sad onako. Znači mora da postoji plan i da se razvija u odgovarajućem smjeru i ponavljam, sa istim ciljevima koji su postavljeni. Samo da se ne brza. E to je glavna poruka, da se ne žuri, da ne bi došli u situaciju da posle ne znamo što ćemo sa sobom.

U EFT-u, kao što smo rekli, planirate nove kapacitete u Bosni i Hercegovini, da li imate slične planove i za Crnu Goru?

Nama je ovaj region, hajde ovako da kažemo, Bosna i Hercegovina najviše, Srbija, Sjeverna Makedonija, Albanija, Crna Gora u fokusu. Znači taj prsten, svuda nam je sve interesantno, zbog optimizacije same, znači ne sad iz nekih drugih razloga, ekonomsko-praktični razlozi, znači bilo gdje što da se pojavi atraktivno u nekoj od tih zemalja sigurno ćemo reagovati i učestvovati, jer će nam to u budućem portfoliju naredne godine, od kraja 2023. pa nadalje, samo poboljšavati poziciju na tržištu i omogućavati da i mi ovo što mislimo da možemo kao EFT kratkoročno da uradimo. Počeli smo da razgovaramo sa malim proizvođačima, i ovim što već rade, onima koji uskoro ulaze na mreži ali i ovim što tek misle da prave, da počnemo da nudimo neke otkupne ugovore, što kratkoročne što malo dugoročnije, kako bi i s naše strane, ali opet kažem ekonomski opravdano, da ne pomisli neko da mi sad nešto, niko ovdje ništa ne radi za džabe nego tražimo da nađemo obostrani interes, jer to je najbolji posao. Ako nađete da imate obostrani interes, ako su i jedna i druga strana zadovoljne, e to je onda pravi posao. Znači EFT nikad nije radio samo na jednu stranu ili na drugu stranu, postoji duže od 20 godina i sada pokušavamo s naše strane da damo neku inicijativu tim malima da krenu kroz promjenu regulative i tu se borimo, da krenu što prije da završavaju započete projekte i da ulaze u nove, a mi s druge strane da im obezbijedimo otkupne ugovore da oni ne razmišljaju o tome i to je ono što mi s naše strane u kratkom roku, a evo već smo počeli na tome da radimo, možemo da uradimo.

 Mitar Vučković

Predsjednik Odbora direktora EPCG, Milutin Đukanović učestvovao na Jahorina Ekonomskom forumu 2022.

Osvrt na brojne investicije

Detalj sa skupa

Na Jahorini je u toku peti po redu „Jahorina Ekonomski forum 2022“, pod nazivom „Globalni ekonomski izazovi i prilike“, a u organizaciji Udruženja ekonomista „Ekonomski forum“ pod zajedničkim pokroviteljstvom predsjednice Republike Srpske Željke Cvijanović, Savjeta ministara BiH i Vlade Republike Srpske. Ovogodišnji Forum okupio je između 400 i 500 učesnika iz desetak evropskih zemalja.

Jahorina ekonomski forum predstavlja manifestaciju na kojoj se diskutuje o značajnim ekonomskim pitanjima i donose zaključci koji su u velikoj mjeri inkorporirani kako u mjeru i aktivnosti svih nivoa vlasti u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini, tako i u ekonomsku praksu u realnom sektoru.

Ovogodišnji Forum svečano su otvorili Goran Račić, predsjednik Udruženja Ekonomski forum, Radovan Višković, predsjednik Vlade Republike Srpske i Milorad Dodik, srpski član Predsjedništva BiH, a nakon svečanog otvaranja plenarno predavanje održao je Erve Živen, francuski intelektualac, pisac i profesor ekologije na nekoliko svjetskih

univerziteta.

Na Forumu su kroz panele bile zastupljene regionalne teme kao što su „Otvoreni Balkan“ – regionalna saradnja, te jačanje konkurentnosti lokalnih zajedница i lokalne ekonomije, zelena tranzicija, energetika, digitalizacija, novi koncept turizma itd.

Na prvom Panelu „Šta nam donosi energetska tranzicija“ učešće su uzeli: moderator Dragan Šagovnović - direktor Ekonomskog instituta Beograd, Petar Đokić - ministar energetike i rудarstva u Vladi Republike Srpske, Milutin Đukanović - predsjednik Odbora direktora Elektroprivrede Crne Gore, Luka Petrović - generalni direktor MH Elektroprivreda Republike Srpske, Ljubo Glamočić - direktor kompanije Gas Res, Savo Mirković - direktor EFT-Rudnik i termoelektrana Stanari d.o.o. i Marko Mijić - član Uprave za tehničke poslove u Elnos grupi. Tokom izlaganja na prvom panelu, predsjednik OD EPCG Milutin Đukanović osvrnuo se na brojne investicione projekte Elektroprivrede Crne Gore među kojima su VE Gvozd, SE Briska gora, HE

Komarnica, HE Perućica (8. agregat), SE Velje brdo, SE Vilusi, SE Čevo i brojni drugi, a komentarišući zaključke na diskusijama, koji se uglavnom odnose na činjenicu da izgradnja novih objekata za proizvodnju električne energije dovodi i do problema na prenosnim i distributivnim mrežama, Đukanović je apostrofiraо značaj solarne energije i tokom energetske tranzicije, odnosno kako je naveo, značaj proizvodnje električne energije na mjestu potrošnje. S tim u vezi posebno je istakao prvi u nizu projekata Elektroprivrede Crne Gore, čija je realizacija izvjesna, a to je projekat Solari 3000+ i 500+.

Predsjednik OD EPCG Milutin Đukanović istakao je da je EPCG pokrenula i projekt i u pripremi je tehnička dokumentacija za izgradnju gasnih elektrana snage 200 MW, od čega 50 MW u Baru, u pitanju je tečni gas, 100 MW u Kombinatu aluminijuma jer posjedujemo kompletну infrastrukturu za realizaciju i 50 MW, za početak, u Pljevljima, gdje bi bili povezani na gas koji kroz Srbiju ide do Prijepolja.

Đukanović je takođe istakao da danas svečano počinje ekološka rekonstrukcija TE Pljevlja, projekat vrijedan 75 miliona evra.

Na završnom panelu 14 pod nazivom „Regionalna saradnja i ekonomski razvoj“ će učesovati Željka Cvijanović, predsjednica Republike Srpske, Ana Brnabić, predsjednica Vlade Republike Srbije i Radovan Višković predsjednik Vlade Republike Srpske.

Na Ekonomskom forumu biće održano ukupno 14 panel diskusija a učesnici su brojni ministri u Vladi Republike Srpske, ministri, gradonačelnici, predstavnici ministarstava, privrednih komora iz zemalja regiona, ambasadori i predstavnici ambasada u BiH, brojni privredni, ekonomski stručnjaci, najznačajniji predstavnici poslovne i akademске zajednice, javnih preduzeća, kao i predstavnici javnog i privatnog sektora iz država regiona, međunarodnih organizacija i institucija i diplomatskog kora i mnogi drugi.

U okviru 11. Dunavskog biznis foruma održanog u Banja Luci

Nagrada za Milutina Đukanovića

U okviru 11. Dunavskog biznis foruma održanog u Banja Luci, predsjedniku Odbora direktora EPCG, Milutinu Đukanoviću, dodijeljena je prestižna nagrada Zlatni most koju dodjeljuje Institut evropskih regionala iz Salzburga, udruženje TERIS iz Slovenije i Media Invent iz Novog Sada.

◀ Zahvaljujući predsjedniku Odbora direktora EPCG, Milutinu Đukanoviću, i njegovom menadžerskom timu ova crnogorska kompanija zaslужuje priznanje Lider održivog razvoja, a mi smo odlučili da mu dodijelimo nagradu Zlatni most, kazao je Vlado Markanović, direktor Media Invent-a prilikom uručenja ove ugledne regionalne nagrade.

Markanović je dodao da je Elektroprivreda Crne Gore, sa Đukanovićem na čelu, prepoznata kao kompanija koja promoviše rad i profesionalni napredak a širok portfolio budućih projekata ukazuje na snažnu razvojnu strategiju.

◀ Djelovati lako, misliti teško i raditi promišljeno je vrlo neudobno, uz prilično složene ekonomske i političke prilike ali zato je tu Zlatni most da stimuliše, unapređuje saradnju i povezuje regije, zaključio je Markanović.

Đukanović se zahvalio na dodijeljenom priznanju i iskazao zadovoljstvo jer je, i van granica Crne Gore, EPCG prepoznata kao ozbiljna i perspektivna kompanija.

Ciljevi Dunavskog biznis foruma su promocija Dunavske strategije i uticaj biznisa na njenu implementaciju, unapređenje regionalne saradnje, izgradnja jedinstvenog prostora Zapadnog Balkana kao i povezivanje ljudi, ideja i tržišta u okviru subregionalne saradnje.

Tokom jednodnevног foruma održano je više panel diskusija o temama: „Digitalizacija kao generator novih poslova“, „Zelena energija - održivi razvoj i životna sredina“, „Poslovna infrastruktura

- ekološki park“ i drugi. Ovogodišnji Dunavski forum okupio je brojne učesnike i vodeće ličnosti iz oblasti ekonomije i privrede iz cijelog regiona.

Među ovogodišnjim dobitnicima priznanja „Zlatni most“ za povezivanje ljudi, ideja i tržišta su i Grad Niš - gradonačelnica Dragana Sotirovski, Grad Leskovac - gradonačelnik Goran Cvetačić, Grad Kruševac - gradonačelnica Jasmina Palurović, Grad Banja Luka - gradonačelnik Draško Stanivuković, direktor Elektroprivrede Republike Srbije, Luka Petrović, predsjednik Gospodarske komore u Federaciji BiH, Marko Šantić, direktor HE „Bistrica“, Dejan Pavlović (Republika Srpska), pokrajinski sekretar Vojvodine za privredu i turizam, Nenad Ivanišević, generalni direktor „Srbijavode“, Goran Puzović, Martin Bratančić iz Terisa (Slovenija), Opština Veliko Gradište - predsjednik Dragan Milić, te Javor Radovanković, preduzetnik (Temišvar, Rumunija).

EPCG na Mostarskom ekonomskom forumu:

Brzu energetsku tranziciju mora pratiti adekvatna zakonska regulativa

U Mostaru se, od 4. do 9. aprila, u organizaciji Privredne/Gospodarske komore FBiH, Vlade Hercegovačko-neretvanske županije i Grada Mostara, održava 23. izdanje Međunarodnog sajma gospodarstva/privrede, na kome je – u sklopu Mostarskog ekonomskog foruma (MEF), kao konferencijskog dijela sajma, gdje četrdeset panelista, kroz pet tematskih konferencija, diskutuje o svim važnim lokalnim i regionalnim privrednim temama – učešće uzela i Elektroprivreda Crne Gore.

Na panelu „Sigurnost opskrbe električnom energijom u vremenu dekarbonizacije i globalnih kriza“, učestvovao je izvršni direktor naše kompanije, **Nikola Rovčanin**. Njegovi sagovornici su bili **dr Tomislav Radoš** (uvodničar, potpredsjednik Hrvatske gospodarske komore za industriju i energetiku), dr Zoran Vuković (izvršni direktor za javno snabdijevanje Elektroprivrede Republike Srpske) i **Miroslav Nikolić** (rukovodilac razvoja za obnovljive izvore energije i energetsku efikasnost Elektroprivrede Hrvatske zajednice Herceg Bosne).

Ključna tema konferencije odnosila se na pitanje hoće li će biti dovoljno energenata i hoće li preduzeća s naglašenom zavisnošću od gasa i, generalno, snabdijevanja električnom energijom, imati dovoljno sirovina za nesmetani rad i nesmetanu proizvodnju.

Rovčanin je prisutne upoznao sa stanjem u kome se trenutno nalazi EPCG, naglasivši razvojne projekte kompanije. „Čak i prije početka globalne energetske krize, mnoge energetske kompanije su se suočavale s velikim problemima i veoma kratkim rokovima u pogledu realizovanja procesa dekarbonizacije, a naročito se to odnosi države naše regije, tako da ni EPCG ne predstavlja izuzetak“, istakao je Rovčanin.

Jedan od panelista bio je i rukovodilac razvoja EP HZB-a, Miroslav Nikolić. On je naglasio kako se ova kompanija trudi da, kao i svi drugi činioци energetskog sektora, odgovori na tekuće izazove, iako oni, u slučaju ove kompanije, nemaju veze s fosilnim gorivima. EP HZB rukovodi sa sedam hidroelektrana

i jednom vjetroelektranom pa su uslovjeni biologijom, a svi su izgledi da će ova godina u tom pogledu biti loša.

◀ *Mi dugoročno ne možemo ovako i mislim da tu, nažalost, mora doći do podizanja cijena električne energije – kazao je Nikolić.*

Zaključeno je kako je važno osigurati dva cilja: sigurnost cijene i ubrzanje proces tranzicije, a pravi korak da se to postigne je balans između tih ciljeva. Takođe se raspravljalo i o tome postoji li način kako bi obnovljive energije bile brže i efikasnije.

I dok se u regionu uveliko govori o podizanju cijene za krajnje korisnike, dotle se u EPCG ta tema, za sada, ne razmatra, prvenstveno zahvaljujući činjenici da je struktura proizvodnih cjelina takva da rad TE „Pljevlja“ uveliko smanjuje zavisnost ukupne proizvodnje od klimatskih uslova.

◀ *Time se, po ko zna koji put, potvrdilo koliko je bilo važno insistiranje na ekološkoj rekonstrukciji TE „Pljevlja“ i produženju radnog vijeka tog postrojenja dok god ne izgradimo adekvatne zamjenske kapacitete. Naše međunarodne obaveze i globalni trendovi su jasni, oko toga nema sporenja, s tim što nemamo luksuz da tranziciju izvodimo tako što ćemo gasiti postrojenja prije izgradnje alternativnih izvora, jer bi tako nešto bilo neodgovorno i pre-*

ma kompaniji i prema državi i prema građanima, u krajnjem, samo nam energetska nezavisnost garantuje stabilnost bez koje nema ni preduslova za ekonomski razvoj – kazao je Rovčanin.

Tokom diskusije o zakonskim regulativama država regiona, sagovornici su saglasni u ocjeni da razvoj energetskog sektora iziskuje maksimalnu podršku državnih organa u svakom segmentu, naročito u onom koji se odnosi na prilagođavanje zakonske regulative u kontekstu tekuće energetske tranzicije.

Tako je, govoreći o izgradnji potrebnih objekata za svrhu energetske tranzicije unutar Bosne i Hercegovine, dr Zoran Vuković, ERS, kazao da je taj proces jako težak jer je, prema izvještaju Svjetske banke na temu lakoće dobijanja dozvola, Bosna i Hercegovina tek je na 173. mjestu od 190 zemalja te se treba zapitati je li zakonska procedura po tom pitanju dobra.

Crna Gora zauzima 40. mjesto na toj listi i svakako se nalazi u povoljnijoj poziciji, premda bi situacija u pogledu podrške razvoju energetskog sektora mogla biti i bolja, tim prije što će se u budućnosti povećavati potreba za električnom energijom, tako da će brzina i uspješnost energetske tranzicije, u značajnoj mjeri, zavisiti i od spremnosti nadležnih institucija da zakonsku regulativu prilagode savremenim potrebama privrede i građana.

Sa skupa u Mostaru

Dobitnici nagradne igre "Zlatni tim-dobra energija":

Nagrade su uvijek stimulans

Detalj sa izvlačenja

Akcije Elektroprivrede za redovne platise, doprinijele su povećanju broja članova Zlatnog tima, a popust od 12,5% na ukupnom računu, kao jedna od stimulativnih mjera, pokazao se veoma poticajnim, obzirom da se, na godišnjem nivou, uštedi bukvalno jedan cijeli mjesecni račun. Saradnja sa M-telom, posebno nagrađivanje Smart-Home paketom, kojeg još nema u ponudi ostalim fizičkim licima, daje naslutiti dobitnicima kako izgleda jedan "pametni" dom

Nagradna igra naše kompanije „Zlatni tim-dobra energija”, koja je trajala od 1. do 31. januara, bila je organizovana za sva domaćinstva, članove Zlatnog tima, dakle, za one koji su posljednji dan januara, imali stanje duga za utrošenu električnu energiju-nula eura. Iz baze, koja broji 207.261 člana, izvučeno je 200 potrošača, koji su dobili umanjenje od 50 eura na računu. Ukoliko nastave da redovno izmiruju svoje obaveze, imaće, u narednih šest mjeseci i popust od 12,5 odsto na ukupnom računu, čime se, prostom računicom, uštedi cijeli jedan mjesecni račun za električnu energiju na godišnjem nivou. Iz baze u kojoj je 29.849 članova Zlatnog tima, koji su ujedno i korisnici servisa "elektronski račun", izvučeno je 100 potrošača, koji su dobili umanjenje od 100 eura na računu za utrošenu električnu energiju.

I to nije sve; kako se, od 1. novembra 2021. do 31. januara 2022. za projekat solari 3000 + prijavilo (do zaključenja ovog broja lista) 12.954 domaćinstava, sva ona su se našla u posebnoj bazi, iz koje su izvučeni dobitnici 100 SMART HOME paketa, obezbeđeni u saradnji sa kompanijom MTEL.

Smart uređaji - Smart Home paket

Kakav je to Smart Home paket? Energetski efikasan paket E2SH je projekat koji je M tel realizovao po grantu Ministarstva ekonomskog razvoja, u saradnji sa Univerzitetom Mediteran, kojim se, pojednostavljeni, upravlja domom na daljinu, kaže **Tatjana Mitić**, supervisor ove kompanije u Nikšiću, đe su uručeni nagradni paketi za sedmoro dobitnika iz ovog grada. Mitić ističe da paket sadrži pametnu sijalicu, relej, pametnu utičnicu, senzor za temperaturu i vlažnost vazduha i senzor vrata i prozora.

◀ Svi pametni uređaji rađeni su po najsvremenijim standardima; karakterišu ih jednostavna instalacija, upravljanje putem WiFi, sistem informisanja putem notifikacija, kontrolisanje sa daljine ili putem unaprijed definisanih scena, kaže Mitić.

A šta možete uraditi sa ovim Smart Home sistemom? Možete, recimo, u zakazano vrijeme upaliti bojler i aktivirati grijanje samo kad je potrebno. Možete dva sata prije dolaska s posla, putem aplikacije na mobilnom telefonu, uključiti klimu na željenu temperaturu; ili upaliti/isključiti svjetla ispred kuće ili vikendice kada vam, odgovara; senzor na vratima možete podešiti da upali svjetlo kad god uđete u kuću; ako ste zaboravili da isključite peć, rernu ili peglju, pametnim utičnicama možete kontrolisati bilo koju električnu grijalicu-a sve to sa bilo kog mjesta na svijetu, putem GSM tehnologije! Jedino što morate imati u kući je WiFi, podsjeća Mitić, dodajući da o uštedi računa ne treba ni govoriti-oni su jedan od ciljeva ovog paketa. Projekat Smart Home Sistema za fizička lica je, inače, u pripremi i očekivanja su da će biti ubrzo dostupan svima.

◀ Elektroprivreda Crne Gore je, u želji da nagradi i stimuliše sve redovne platise, našla interes za saradnju i sa M tel-om, kako bi naši potrošači dostigli savremeni način života, kaže Marija Abramović, šefica OJ Snabdijevanje Nikšić. Zadovoljna je reakcijama potrošača, jer se broj članova Zlatnog tima stalno povećava,:.

◀ Nagrađivanje potrošača, nizom akcija koje provodimo, ali i pomoći u plaćanju računa, posebno kroz akciju "Podijelimo teret", daju odlične rezultate. Sve je više platise čiji je dug za utrošenu električnu energiju nula eura, a dodatnu stimulaciju imaju i sa 12.5% umanjenja, čime se, na godišnjem nivou, "otplati" jedan mjesec manje, kaže Abramović.

I dobitnici nagrada su zadovoljni:

◀ EPCG me obradovala nagradom; jesam redovni platiš i čim primim penziju, platim račune, pa za nas šta ostane, ali prija što sam "nagrađen". Neđe očekuješ tu nagradu ali kada dođe, opet si iznenađen i obradovan njom, kaže nam **Milovan Pješivac**, jedan od sedam dobitnika Smart Home Sistema iz Nikšića.

Za **Velinku Zečević** nagrada je, takođe, bila prijatno iznenađenje, ali kaže, ove "novotarije" će đeca da koriste;

◀ Redovni sam platiš od kad znam za sebe; primi se ta plata i pravo u poštu prvo struja da se plati, pa sve ostalo, kaže nam Velinka, smijući se na našu opasku da je bolje đeci da proslijedi plaćanje računa na jedan od besplatnih servisa koje EPCG nudi-i eto nove uštede!

Inače, nagrade u igri "Zlatni tim-dobra energija", nadgledala je komisija u sastavu: Radovan Đukanović, predsjednik, iz FC Snabdijevanje, Jelena Čeranić, član, iz Direkcije za informacione tehnologije i Eleonora Albijanić, član, iz Sektora za korporativnu komunikaciju. Sistem izvlačenja dobitnika organizovan je metodom slučajnog izbora pretplatnog broja korisnika elektronskim putem.

Milovan Pješivac, dobitnik

Tatjana Knežević Perišić

Veselinka Zečević preuzima nagradu

HE "Piva" obilježila 46 godina postojanja

Siguran snabdjevač energijom

HE Piva

HE "Piva", koja daje snažan impuls stabilnosti i funkcionisanju energetskog sistema Crne Gore, 28. marta obilježila 46 godina postojanja

"Tokom 2021. godine ova velika hidroelektrana akumulacionog tipa proizvela je 838 GWh električne energije. Takav rezultat ostvaren je zahvaljujući dobroj pogonskoj spremnosti i angažovanosti svih zaposlenih. Inače, od izgradnje i ulaska u sistem 1976. godine, HE "Piva" proizvela je 34.388 GWh električne energije", saopšteno je iz EPCG.

U završnoj godini realizacije je, kako navode projekat rekonstrukcije i modernizacije hidroenergetskog objekta u kanjonu rijeke Pive.

Podsjećaju da je sredinom 2018. sa slovenačkim Litostroj Power i italijanskom kompanijom ABB zaključen Ugovor za rekonstrukciju elektromontašinske opreme i postojanja.

"Do sada su završeni projektna dokumentacija za fabrikaciju opreme i izvođenje radova u elektrani. Završena je i instalacija i puštanje u rad rekonstruisane elektromontašinske opreme u postrojenjima sopstvene potrošnje, kao i na

jednom porizvodnom agregatu, od ukupno tri u elektrani. Do kraja ovog mjeseca biće pušten u rad još jedan agregat, drugi po ugovorenom redoslijedu izvođenja radova rekonstrukcije i modernizacije. U nastavku projekta, u ovoj godini izveće se montaža i puštanje u rad i preostalog trećeg aggregata", navodi se u saopštenju.

HE "Piva" je, kako navode u EPCG, velika hidroelektrana akumulacionog tipa sa jednom od najviših betonskih lučnih brana u svijetu.

"Akumulacija HE "Piva" duga je oko 40 km, korisne zapremine 746 miliona metara kubnih vode. Kao pribransko postrojenje sa velikom korisnom zapreminom akumulacije, HE "Piva" je fleksibilan izvor energije i snage. Zbog specifičnih topografskih karakteristika terena kompletno postrojenje urađeno je ispod površine zemlje. Može se upotrijebiti u bilo koje vrijeme i za bilo koju od potreba elektroenergetskog sistema u punom iznosu raspoložive količine vode u akumulaciji", poručuju iz EPCG.

Okrugli sto „Implikacije EU politike i izazova na energetskom tržištu na elektro-energetski sistem Crne Gore“

U ime EPCG govorio Nikola Rovčanin

U podgoričkom hotelu CUE, u organizaciji NVO Eko-tim, održan je okrugli sto na temu „Implikacije EU politike i izazova na energetskom tržištu na elektro-energetski sistem Crne Gore“.

Domaćina je predstavljala Diana Miljev Čavor, a uvodno obraćanje ispred državnih institucija upriličili su Marko Perunović, državni sekretar u Ministarstvu kapitalnih investicija i Dušan Bugarin, generalni direktor Direktorata za ekologiju u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. U ime Elektroprivrede Crne Gore prisutnima se, podsjećanjem na razvojne projekte – s naročitim osvrtom na ekološku rekonstrukciju TE „Pljevlja“ i toplifikaciju grada pod Golubinjom – obratio izvršni direktor, Nikola Rovčanin.

Cilj događaja je sagledavanje implikacija EU klimatske i energetske politike na planiranje elektro-energetskog sektora Crne Gore. Shodno tome, u okviru nekoliko tematskih cjelina, diskutovalo se o zahtjevima EU u pogledu dekarbonizacije elektro-energetskog sektora i naplate CO₂ u sektoru energetike u zemljama Energetske zajednice (Milka Mumović, Energetska zajednica), nacionalnom sistemu naplate CO₂ kao efikasnom mehanizmu niskokarbonskog razvoja Crne Gore (Jelena Ban, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma), izazovima pridruživanja regionala Zapadnog Balkana EU ETS-u (sistemu trgovanja emisijama CO₂) i

uvodenju prekograničnog poreza na CO₂ te o uticaju ovog procesa na cijenu energije proizvedene u termoelektranama (Mirza Kušljugić, RESET), a izvršni rukovodilac Direkcije za razvoj i investicije EPCG, Ivan Mrvaljević, prisutne je upoznao sa razvojnim planovima naše kompanije u kontekstu aktuelne energetske krize i EU klimatske i energetske politike, s fokusom na dalji rad TE „Pljevlja“.

Ovaj okrugli sto je poslužio kao dobra

prilika za razmjenu perspektiva razvoja energetske tranzicije, ali i unapređenja međusobnog razumijevanja učesnika, kao i konkretnih koraka u ovom procesu.

Sagovornici su saglasni oko ocjene da se o procesu energetske tranzicije što prije mora započeti javna diskusija, kako u stručnim krugovima, tako i u široj javnosti, zato što ima mnogo nedoumica i nejasnoća u vezi sa izazovima koje nosi ovako radikalna transformacija.

epcg.com

Za dva mjeseca uvezeno robe vrijednosti 362,9 miliona, izvezeno 125,6 miliona eura

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za januar-februar ove godine, prema preliminarnim podacima iznosila je 488,5 miliona eura, što ukazuje na rast od 56 odsto u odnosu na isti period prethodne godine, saopštila je Uprava za statistiku MONSTAT.

Izvoz robe imao je vrijednost od 125,6 miliona eura, a uvoz 362,9 miliona eura. Iz MONSTAT-a napominju da je u odnosu na isti period prethodne godine izvoz bio veći za 108,6 odsto, a uvoz veći za 43,5 odsto.

Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 34,6 odsto i veća je u odnosu na isti period prethodne godine kada je iznosila 23,8 odsto.

U strukturi izvoza prema standardnoj međunarodnoj trgovinskoj klasifikaciji (SMTK) najviše su zastupljena Mineralna goriva i maziva (sektor 3), u iznosu od 47,6 miliona eura (koje čine: Električna energija - 45,4 miliona eura i ostalo). U strukturi uvoza prema SMTK-u najviše su zastupljeni Proizvodi svrstani po materijalu (sektor 6) u iznosu od 73,8 miliona eura (koje čine: Obojeni metali - 18,9 miliona eura, Proizvodi od nemetalnih minerala - 14 miliona eura i ostalo).

Najveći spoljnotgovinski partneri u izvozu bili su: Švajcarska (25,5 miliona eura), Srbija (23,4 miliona eura), i Bosna i Hercegovina (15,7 miliona eura). Najveći spoljnotgovinski partneri u uvozu bili su: Srbija (60,5 miliona eura), Kina (40 miliona eura) i Njemačka (31,1 miliona eura).

Spoljnotrgovinska robna razmjena bila je najveća sa potpisnicama CEFTA-e i sa Evropskom unijom.

MTEL I DALJE LIDER PO BROJU KORISNIKA

Na kraju februara 2022. godine broj korisnika mobilne telefonije u Crnoj Gori iznosio je 1.097.684 što odgovara penetraciji od 177,04%.

U odnosu na prethodni mjesec broj korisnika mobilne telefonije je manji za 0,57%, a u odnosu na isti period prošle godine broj korisnika je veći za 2,48%. Od ukupnog broja korisnika 60,51% (664.176) su postpaid korisnici, dok je prepaid korisnika 39,49% (433.508).

Od ukupnog broja 1.097.684 korisnika mobilne telefonije u Crnoj Gori, najviše korisnika imao je mobilni operator Mtel 386.100 korisnika, Crnogorski Telekom 376.565, a One 335.019 korisnika ili procentualno:

- Mtel 35,17%
- Crnogorski Telekom 34,31%
- One 30,52%

Od ukupnog broja 664.176 postpaid korisnika Telekom je imao 263.734, Mtel 223.143, a One 177.299, a od ukupnog broja 433.508 prepaid korisnika Mtel je imao 162.957, One 157.720, a Telekom 112.831.

POČINJE PROJEKAT 100 NAJVEĆIH U CRNOJGORI 2022

Projekat „100 najvećih u Crnoj Gori“ opravdao je postojanje, a motivacija da se nađu na listama crnogorskih 100 najvećih važan je faktor domaćim privrednim subjektima da posluju u legalnim okvirima i uz poštovanje poslovne etike.

To je saopšteno na konferenciji za medije na kojoj je objavljen početak projekta „100 najvećih u Crnoj Gori 2022“. Projekat, koji se realizuje već petu godinu, uz podršku Privredne komore Crne, inicirao je BI Consulting, kao vodeća agencija u oblasti pružanja poslovnih i bonitetnih informacija u Crnoj Gori, a realizuje ga zajedno sa agencijom za kreativne komunikacije BI Communication.

Osnivač BI Consultinga, provajdera poslovnih informacija i suorganizatora projekta, Ratko Nikolić, rekao je da je pet godina projekta pravo vrijeme za kratku rekapitulaciju postignutog.

◀ *Kada se osvrnem gdje smo bili kada smo počeli, a gdje smo sada, pa još tome dodamo izazove sa kojima učimo da živimo i poslujemo, a koji su ostavili trajni trag na sve ekonomije svijeta, pa i našu, moram konstatovati da je naš projekat opravdao svoje postojanje. Cijenim da je motivacija da se nađu u listama crnogorskih 100 najvećih bila važan faktor domaćim privrednim subjektima da posluju u legalnim okvirima i uz poštovanje poslovne etike. Ako je tako, naša početna misija je ispunjena - rekao je Nikolić.*

U revitalizaciju seoske mreže uloženo 26 miliona eura

U okviru projekta izvršena je rekonstrukcija oko 780 km mreže, zamjenjeno oko 8.250 stubova, sprovedena zamjena svih dotrajalih elemenata mreže i ugrađena nova, visokokvalitetna oprema, čime je značajno kvalitetnije napajanje obezbjeđeno za preko 15 hiljada korisnika elektrodistributivne mreže u selima širom Crne Gore.

Crnogorski elektrodistributivni sistem uspješno je priveo kraju drugu godinu projekata revitalizacije srednjenaopnske i niskonaponske mreže. Ugovoreni radovi u okviru druge godine vrijedni su oko 10 miliona eura. Ukupna vrijednost realizovanih projekata, usmjerenih na rekonstrukciju mreže i unapređenje kvaliteta napajanja električnom energijom na ruralnom području širom Crne Gore, tokom prethodne dvije godine iznosila je oko 26 miliona eura.

◀ CEDIS je ulaganjem od 26 miliona eura u seosku mrežu širom Crne Gore postigao izuzetne rezultate u pogledu kvaliteta i stabilnosti u napajanju korisnika električnom energijom. Nakon niza, finansijski zahtjevnih, investicionih ciklusa koji su targetirali unapređenje

sistema mjerjenja kroz projekat ugradnje elektronskih brojila, kao i desetina miliona uloženih u velike objekte i primarnu mrežu koji su pratile privredne i turističke potrebe Crne Gore, stekli su se finansijski i operativni uslovi za sveobuhvatnu rekonstrukciju seoske elektrodistributivne mreže. Na ovaj način ne samo da je ostvaren doprinos koji se tiče kvaliteta napajanja korisnika na selu, već su ova ulaganja u infrastrukturnom smislu podsticaj za privredni razvoj ruralnog područja - istakao je Vuko Vukićević, rukovodilac Sektora za održavanje.

U okviru prve i druge godine projekta revitalizovana su dvadeset dva 10 kV dalekovoda („Grahovo“ i „Velimlje“ u Nikšiću; „Gubavač“ i „Tomaševo“, u Bije-

lom Polju; „Ljeva Rijeka“ i „Mrke Petrovići“ u Podgorici; „Virpazar“ i „Ostros“ u Baru; „Biševo“ u Rožajama; „Gornja Morača“ u Kolašinu; „Boljanići“ u Pljevljima; „Lipovik“ i „Vrela“ na Cetinju; „Hoti“ u Tuzima; „Konjuhe“ u Andrijevići; „Slap Zete“ i „Pg iz Dg“ u Danilovgradu; „Bijela“ na Žabljaku; „Dolac“ u Bečanama; „Krule“ i „Mavrijan“ u Ulcinju i „Krivošije“ u Kotoru).

◀ U okviru projekta izvršena je rekonstrukcija oko 780 km mreže, zamjenjeno oko 8.250 stubova, sprovedena zamjena svih dotrajalih elemenata mreže i ugrađena nova, visokokvalitetna oprema, čime je značajno kvalitetnije napajanje obezbjeđeno za preko 15 hiljada korisnika elektrodistributivne mreže u selima širom Crne Gore. Na revitalizovanim dalekovodima već registrujemo značajno smanjenje prekida, a budući da su trase tih vodova mahom na teško pristupačnom terenu, naročito tokom zimskih mjeseci, ostvareni su i benefiti u pogledu smanjenog broja složenih terenskih intervencija - naglasio je Vukićević.

Radove je izvodio Konzorcijum kojeg čine crnogorske kompanije "Mezon" d.o.o. Danilovgrad, "Electro Team" d.o.o. Budva i "Ramel" d.o.o. Nikšić, sa kojima je u decembru 2018. godine potpisana okvirna sporazuma za potrebe Projekta revitalizacije srednjenaopnske (SN) i niskonaponske (NN) elektroenergetske mreže.

◀ U CEDIS-u su aktuelne intenzivne aktivnosti na pripremi dokumentacije za objavljanje tendera za nabavku opreme i radova za revitalizaciju dodatnih osam srednjenaopnskih dalekovoda koji napajaju ruralna područja, čime potvrđujemo opredijeljenost kompanije da snažno investiciono djeluje u pravcu izgradnje savremene elektrodistributivne infrastrukture i u najzabačenijim krajevima Crne Gore - zaključio je Vukićević.

Pored navedenog, realizuju se i aktivnosti u okviru održavanja, na kojima su angažovane ekipe CEDIS-a, a u sklopu kojih su od 2019. godine revitalizovana dvadeset dva srednjenaopnska dalekovoda, ukupne dužine oko 420 km.

Na rekultivisanim površinama površinskog kopa Potrlica

Uzgoj ljekovitog bilja

Rudnik uglja u Pljevljima nabavio je dva traktora vrijednosti 309.800 eura za potrebe uzgoja ljekovitog bilja, koji je pljevaljska kompanija zasadila na rekultivisanim površinama površinskog kopa Potrlica.

Rukovodioca Službe za agrotehničku i biološku rekultivaciju Rudnika Radoslav Zečević kazao je da su kompaniji juče isporučena dva traktora, od kojih je jedan italijanskog brenda McCormick, jačine 300 konjskih snaga, jedan od najsavremenijih na tržištu, a ujedno i jedinstven primjerak u Crnoj Gori.

McCormick traktor ima mogućnosti priključka utovarne kašike i snijegocistača, ali osnovna funkcija biće priključna radna mašina, freza, koja će se koristiti za kvalitetnu pripremu zemljišta za sadnju ljekovitog bilja. Traktor posjeduje i najmoderniju opremu, odnosno navigacioni sistem, GPS, dva izlaza zadnje hidraulike, jedan izlaz prednje hidraulike i drugu opremu što je i čini jednom od najboljih mašina te vrste. Takođe, freza koje je nabavljena uz pomenuti traktor, ima mogućnost da usitnjava zemlju i kalcijum karbonat do najsitnijih čestica i tako stvara povoljan vodnovazdušni režim zemljišta i čini tlo pogodnim za uzgoj bilo koje vrste ljekovitog bilja na sjevernom području Crne Gore. Važno je istaći da ta freza, takođe može da obrađuje zemlju

do 40 centimetara dubine, što je više od standardnog oraničnog sloja koji je 30 centimetara - kazao je Zečević.

Istakao je da priključnu frezu može pokrenuti jedino traktor snage od 300 i više konjskih snaga.

◀ Savremena freza prilikom rada povećava volumen zemljišta, pa ista ima i dodatak, valjak, koji taj volumen smanjuje i oslobođa višak vazduha iz zemljišta. S obzirom na to da naše poljoprivredno zemljište koje planiramo da obrađujemo sadrži preko 50 odsto kalcijum karbonata i laporca, ova priključna mašina će napraviti homogenizaciju kolida zemlje. Imajući u vidu da je njen radni učinak, u povoljnim vremenskim uslovima, hektar za 24 sata, onda je jasno o kakvoj vrsti opreme je riječ - istakao je Zečević.

Opravdanost ove investicije, tvrdi on, ogleda se i u tome što se na ovu radnu mašinu mogu koristiti priključci svih drugih radnih mašina koje se mogu koristiti u zasadu ljekobilja na više desetina ili stotina hektara površine.

◀ Shodno vremenskim prilikama, ista će biti stavljena u funkciju punim kapacitetom, a do tada očekuje se realizacija nabavke dijela priključnih mašina za savremeni traktor, a već je pripremljena

dokumentacija za raspisivanje tendera za nabavku pomenutih priključaka. Dalji intenzivan uzgoj ljekobilja nije bio moguć bez pomenutih mašina, a njihova nabavka i stavljanje u funkciju značajno će olakšati rad i poboljšati kvalitet uzgoja - istakao je Zečević.

Pored navedenog, za potrebe Službe za agrotehničku i biološku rekultivaciju nabavljeni su i mašine domaćih proizvođača, IMT traktor jačine 40 ks, koji će se koristiti za međurednu rekultivaciju zasada.

◀ I za ovu mašinu nabavljeni su priključci, odnosno plug raonik, čizel plug, jednoredna sadilica, cisterna za vodu, prikolica i trant prskalica radnog zahvata šest metara. Sve priključne radne mašine imaju namjenu u njegovanju i održavanju postojećeg i budućih zasada, a poznato je da je trenutno posadeno ljekovito bilje na površini od 4,5 hektara - rekao je Zečević.

U Rudniku očekuju da će, ukoliko sve bude teklo po planu, u narednom periodu ljekobilje zasaditi na površini od sto hektara.

Ugovoreno je da konsultantske usluge i usluge nadzora vrši Institut za proučavanje lekovitog bilja "Dr Josif Pančić" iz Beograda i Institut za voćarstvo iz Čačka.

Traktori

Energetska kriza drma planetu

Evropa ponovo pali nuklearke

Neke od najvećih ekonomija to čine vrlo ubrzano, a razlozi su više nego jasni. Rusija je treći najveći proizvođač naftе u svetu i drugi najveći proizvođač prirodnog gasa. U Evropi pokriva 25 odsto snabdevanja naftom i 30 do 40 odsto gasom.

Poslednji podaci Eurostata pokazuju da oko 47 odsto gase koji je EU uvezla u prvoj polovini 2021. godine dolazi iz Rusije. I još jedan podatak : nafta i gas činili su 60,5 odsto ukupne potrošnje EU u 2020. pokazuju podaci sajta za statistiku Statista. Potrošnja nuklearne energije, te iste godine, nadmašila je potrošnju uglja.

Tako su mnogi ponovo počeli da pale nuklearke, a na listi su Belgija, Velika Britanija... stavove je počela da mijenja i Nemačka, a u nuklearkama spas vidi i Francuska.

Belgia

Belgijska vlada je odlučila da za 10 godina produži rad nuklearnih reaktora, čije je gašenje bilo predviđeno do 2025. godine, zbog problema u energetskom sektoru, rekao je belgijski premijer Aleksandar de Kru.

► Svi znaju da je u Evropi rat, mi biramo izvjesnost u neizvjesnim vremenima. Odlučili smo da se rad dva reaktora može produžiti za 10 godina - saopštio je belgijski premijer.

Njihova odluka konkretno znači da će dva reaktora, „Tihange 3“ uz granicu sa Njemačkom i „Doel 4“ kod Antverpena, ukupnog kapaciteta 2 gigavata, nastaviti da rade u narednih 10 godina, što je promena u odnosu na raniji plan, predložen 2003. godine, da se svi belgijski reaktori ugase do 2025. godine.

Velika Britanija

Britanski premijer Boris Džonson obećao je da će pomoći liderima u nuklearnoj industriji da srežu birokratske procedure za finansiranje i izgradnju novih elektrana, kako bi Velika Britanija ponovo dobijala 25 posto svojih energetskih potreba iz nuklearne energije.

Kako ocjenjuju, on se raduje projektima nuklearne energije jer želi naći način za rješavanje spiralnog rasta cijena koje

Evropska unija je zacrtala novi cilj - da smanji zavisnost od ruskog gase za dvije trećine ove godine i prekine oslanjanje na ruske isporuke goriva „znatno prije 2030. Zbog toga se posljednjih nedelja sve više zemalja vraća nuklearkama

prete da ugroze narod koji ga je velikom većinom glasova doveo na vlast na izborima 2019. godine.

Johnson je izrazio "izuzetno razočaranje što ne gradimo dovoljno nuklearnih kapaciteta u ovoj zemlji i što ne možemo to da uradimo dovoljno brzo", ističući da želi vidjeti da Velika Britanija dobija najmanje 25 posto struje iz nuklearnih elektrana, dodao je pomoćnik britanskog premijera.

Francuska

Francuska istovremeno gleda u budućnost i upravo tu vidi nuklearke.

Francuska će izgraditi šest atomskih reaktora nove generacije EPR2 i razmotriti opcije za gradnju dodatnih osam, izjavio je u predsjednik Emanuel Makron. Stavljući nuklearnu energiju u centar nastojanja svoje zemlje da postigne nultu emisiju ugljen dioksida do 2050. godine.

Makron je rekao da će nove elektrane graditi i njima upravljati državni dobavljač energije EDF i da će desetine milijardi eura biti odvojene za finansiranje ovih projekata.

"Ono što našoj zemlji treba, a uslovi postoje, jeste ponovno rođenje francuske nuklearne industrije", rekao je Makron.

Njemačka

Njemačka je takođe na listi država EU koje najviše zavise od ruske energije. Njemačka pak sada razmatra da obustavi planirano gašenje elektrana na ugalj u okviru paketa mjera za smanjenje oslanjanja na ruske energente i ublažavanje tereta visokih cena energije, pokazuje nacrt dokumenta u koji je uvid imao Rojters.

Iako vlada ostaje pri planu o postepenom izbacivanju uglja do 2030. godine, u nacrtu se navodi da bi odlaganje gašenja elektrana na ugalj bilo u funkciji smanjenja potrošnje gase u proizvodnji električne energije.

"U okviru toga, gašenje termoelektrana na ugalj može biti suspendovano do daljeg nakon mišljenja Federalne agencije za mreže", navodi se u nacrtu.

Rojters

Pripremio: Miodrag Vuković

Slovenija izdala Uredbu o snabdijevanju električnom energijom

Slovenska Vlada je donijela Uredbu o snabdijevanje električnom energijom iz obnovljivih izvora, kojom se nacionalno zakonodavstvo usklađuje s evropskim direktivama kad je riječ o mikrosolarima. Članom Zakona o energetici, omogućeno je domaćinstvima i maloj privredi da ugrade elektranu za proizvodnju električne energije, koja je spojena na unutrašnju instalaciju zgrade, te da na taj način koriste električnu energiju proizvedenu za potrošnju same zgrade. Pritom se samo viškovi prenose u mrežu, a električna energija se troši na lokalnom nivou, u susjednim zgradama.

Glavna prednost je u tome što se količina električne energije koja se uzima iz mreže i prenosi u mrežu kompenzuje – to znači da kupac plaća samo razliku na kraju obračuna. Ako je uzeo manje nego što je predao u mrežu, ne plaća ništa, osim naknada koje nijesu vezane za količinu preuzete struje, već za struju i plaćaju se u svakom slučaju. (*energetika-net.hr*)

Hrvatska: Dizel postaje vruća roba

Hrvatska Vlada je na zatvorenom dijelu sjednice donijela odluku o davanju saglasnosti Upravi Agencije za ugljikovodičke za sklapanje ugovora o prodaji 22.000 tona dizelskog goriva. Agencija za ugljikovodičke vodi računa o strateškim rezervama nafte i naftnih derivata, jer je u međuvremenu ugašena Hrvatska agencija za naftne derive (HANDA) i priprojena je Agenciji. Potez Vlade bi mogao sugerisati da domaći trgovci nijesu u stanju dobaviti dovoljne količine dizela i tražili su intervenciju iz rezervi.

Naftni stručnjak Davor Štern je kazao da je Evropa sama sebi pucala u nogu kada je prije desetak godina počela zatvarati rafinerije i pojačala uvoznu zavisnost o ruskim derivatima. (*energetika-net.hr*)

Beograd: Situacija oko NIS-a

Ukoliko Srbija čvrsto stoji na poziciji da neće uvoditi sankcije Ruskoj Federaciji onda ne treba da brinemo za Naftnu industriju Srbije (NIS), u suprotnom možemo doći u tešku i nestabilnu situaciju sa velikim problemima u snabdijevanju, kazao je za Biznis.rs advokat za privredno pravo Branko Pavlović, koji je prije 20 godina bio predsjednik odbora za reorganizaciju poslovanja ove kompanije. Ako se efekti novog paketa sankcija Evropske unije protiv Rusije budu odnosili i na naftnu kompaniju NIS, treba razmotriti dva scenarija – da Srbija otkupi dio akcija i postane većinski vlasnik ili da ruski Gazprom izađe iz njenog vlasništva. Krajnji rok do kada bi Evropski savjet trebalo da rastumači svoju odluku je 15. maj. Srbija je prošle godine proizvela oko milion tona sopstvene nafte, što pokriva 25 odsto količina namijenjenih tržištu.

(*biznis.rs*)

Slovenija želi plin iz Katara ili Alžira

Slovenija se nada da će osigurati nabavku katarskog prirodnog gasa kako bi se odmaknula od ruskog, rekao je ministar infrastrukture Jernej Vrtovec nakon sastanka s visokim katarskim zvaničnicima. Vrtovec i katarski ministar energetike Saad Sherida Al-Kaabi razgovarali su o načinu transporta do dva broda katarskog prirodnog gasa godišnje u Sloveniju preko LNG terminala na sjevernom Jadranu. Uzgred, Slovenija troši oko 800 mil. m³ plina godišnje. (*energetika-net.hr*)

Otvorena Toplana Zenica

U Zenici je otvorena Toplana te je uvođenjem toplinarstva riješen višegodišnji problem grijanja u tom bosanskohercegovačkom gradu. Partneri u tom istorijskom projektu za Zenicu su kompanija ArcelorMittal Zenica, Grad Zenica, KPA Unicon i FinnFund iz Finske. Kreditna sredstva u iznosu od 41 milion eura osigurala je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD). Ostalih 12 miliona eura osigurali su partneri u zajedničkoj kompaniji. Zahvaljujući ovoj saradnji, omogućili smo građanima Zenice pouzdano, kvalitetno, ekološki prihvatljivo i sigurno grijanje stambenih i poslovnih prostora, izjavio je Fuad Kasumović, gradonačelnik Zenice, dodajući da će građani tog grada u idućih sedam godina imati istu cijenu grijanja. Zenica je tako postala prvi grad u Bosni i Hercegovini koji je ušao u Program zelenih gradova Evrope. (energetika-net.hr)

Električni brodovi za Elafitska ostrva

Dubrovačka razvojna agencija DURA i Grad Dubrovnik, kao korisnici projekta e-LAFITI, predstavili su njegov glavni cilj, a to je izrada studije izvodljivosti o uvođenju električnih brodova prema Elafitskim ostrvima. Zamjenica gradonačelnika Dubrovnika Jelka Tepšić podsjetila je da taj grad već nekoliko godina razvija modele uvođenja električnog brodskog prijevoza (Dubrovački električni brodski tramvaj) te da su takva nastojanja obuhvaćena i strateškim projektom 'Poštuјmo Grad', kao i Akcijskim planom sprovođenja projekta do 2025. godine. Električna prijevozna rješenja s niskim emisijama koja povezuju ostrva plovilima poput električnih brodova na sunčevu energiju optimalno su rješenje za kratka putovanja, čime bi se značajno smanjilo onečišćenje mora i ostrva. (energetika-net.hr)

Priština će dobiti toplanu na solarne kolektore

Prištinska gradska kompanija Termokos za daljinsko grijanje izgradiće 70 MW snzano postrojenje za proizvodnju toplinske energije iz Sunca u projektu vrijednom 64 miliona eura, u obližnjem Obiliću. Premijer Albin Kurti i članovi njegovog kabineta sastali su se s predstavnicima njemačke razvojne banke KFW kako bi razgovarali o razvoju projekta Solar4 Kosovo. Projekt vrijedan 64 miliona eura sastočaće se od solarnog toplotnog sistema s kolektorima ukupne površine 6,9 hektara i fotonaponske elektrane koju će izgraditi Kosovska energetska korporacija (KEK). Njemačka ulaže 60,6 miliona eura. Solarni kolektori zagrijavaće vodu u podzemnom spremniku zapremine 410.000 m³. Grijanje će biti obezbijeđeno za 12.000 domaćinstava. (energetika-net.hr)

Pametni strujomjeri za rad solarnih panela

Početkom marta "Elektrodistribucija Srbije" objavila je model ugovora za prozvijere, odnosno kupce-proizvođače, čime su ispunjeni svi zakonski uslovi da zainteresovani građani i firme instaliraju solarne panele i time obezbijede samostalno snabdijevanje električnom energijom i smanje račune za struju. Za korišćenje solarnih panela neophodni su i savremeni digitalni strujomjeri jer omogućavaju dvosmjerno mjerjenje protoka električne energije. Na osnovu razlike predate i preuzete energije vrši se presjek stanja i obračun. Imajući u vidu da Srbija ima preko 270 sunčanih dana u toku godine, solarni paneli predstavljaju investiciju koja se tokom njihovog radnog vijeka višestruko isplati. (energetskiportal.rs)

Sporazum EK i SAD za veću energetsku bezbjednost

Evropska komisija (EK) i SAD će odmah osnovati zajedničku Radnu grupu za energetsku bezbjednost koja će odrediti obim saradnje i baviti se sprovođenjem, saopšteno je u Briselu. SAD će nastojati da obezbijede dodatnu količinu tečnog prirodnog gasa (LNG) za tržište EU od najmanje 15 milijardi kubnih metara u 2022. sa očekivanim povećanjem u budućnosti. EK i SAD će uložiti napore za smanjenje intenziteta emisije sa efektima staklene baštne u novoj LNG infrastrukturi i povezanim gasovodima, uključujući upotrebu čiste energije za rad kapaciteta, smanjenje curenja metana i izgradnju infrastrukture za vodonik. Radnom grupom će predsjedavati predstavnik Bijele kuće i predstavnik predsjednika EK. ([biznis.rs](#))

EK smanjila prognoze ekonomskog rasta EU

Procjena ekonomskog rasta Evropske unije za ovu godinu više nije realna zbog rizika nastalih kao posljedica rata u Ukrajini i sankcija Rusiji, rekao je evropski komesar za ekonomiju Paolo Őentiloni. Prognoza rasta od četiri odsto, koju je EK objavila u februaru, vjerovatno neće biti postignuta uzimajući u obzir novonastale događanja, rekao je Őentiloni na sastanku ministara finansija EU. On je dodao da će rast dodatno zakočiti fiskalno opterećenje članica EU, koje uključuje troškove rasta cijena energije i zbrinjavanje ljudi u bijegu od rata u Ukrajini. ([biznis.rs](#))

Katar: Nema dovoljno gasa za Njemačku i Evropu

Katar nije u mogućnosti pomoći zemljama EU-a u njihovim pokušajima da pronađu alternativu ruskim isporukama plina kroz LNG, izjavio je katarski ministar energetike Saad bin Sharid al-Kaabi na međunarodnoj konferenciji Doha Forum. Prema njegovim riječima, u ovom trenutku ne postoji niko ko bi u bliskoj budućnosti mogao u potpunosti nadomjestiti opskrbljivanje ruskog gasevropskim potrošačima. U intervjuu za CNN Business katarski je ministar izjavio da je Katar uložio 28 milijardi dolara u proširenje svog divovskog Sjevernog polja i očekuje povećanje kapaciteta plina za više od 60% u četiri godine. Glavnina gase ugovorenog je s azijskim kupcima. ([energetika-net.hr](#))

Njemačka: Paket pomoći u energetskoj krizi

Koaliciona njemačka vlada donijela je široki paket pomoći kako bi se građani zaštitili od rastućih troškova energije pogoršanih ruskim ratom protiv Ukrajine. Vlada planira uvesti porezni bonus od 300 eura za zaposlene osobe, sniziti porez na energiju na goriva na evropski minimum i ponuditi karte za javni prijevoz od 9 eura mjesечно za sljedećih 90 dana. Ministar financija Christian Lindner rekao je da vlada mora privremeno zaštititi stanovništvo koje pati od rastućih troškova energije. Plan, koji podrazumijeva prestanak davanja za OIE, će građanima uštedjeti 3,7 eurocenta/kWh (ili više od 10% u krajnjem računu) a mora biti potvrđen u parlamentu. Samo ta mjeru vrijedna je 6,6 milijardi eura. Očekuje se i povećanje plaćanja minimalne radne satnice na 12 eura/h. Ministar Lindner je rekao da će predloženo smanjenje poreza na energiju na goriva, značiti smanjenje cijena benzina za 30 centi po litru, a dizela za 14 centi po litru. ([energetika-net.hr](#))

Cijene „crnog zlata“ ponovo u padu

Cijene nafte pale su u posljednjoj nedjelji marta za više od tri odsto zbog rasta izgleda slabije potražnje za gorivom u Kini, gdje je njen finansijski centar Šangaj pokrenuo planirano dvostepeno zaključavanje kako bi obuzdao širenje zaraze Covid-19. Tržiste je ušlo u još jednu nedjelju neizvjesnosti, s jedne strane pogodeno tekućim ratom Ukrajine i Rusije, i sa druge, ponovnim uvođenjem karantina u Kini, koja je najveći uvoznik sirove nafte u svijetu, prenosi Reuters.

Vrijednost fjučersa sjevernomorske nafte Brent pala je na 116,50 dolara za barel, što je pad od 3,38 odsto u odnosu na nedjelju prije. (energetskiportal.rs)

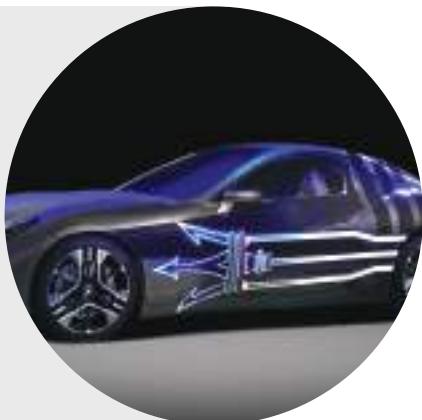
Rekordni rast globalne emisije CO₂

Globalne emisije ugljen-dioksida (CO₂) povezane sa energijom porasle su za 6% u 2021. godini na 36,3 milijarde tona, što je njihov najviši nivo ikada. Do ovoga je došlo zbog oporavka ekonomije od pandemije koronavirusa i povećanja potrošnje uglja, navodi Međunarodna agencija za energiju (IEA). Kada je riječ o uglju on je činio preko 40 odsto ukupnog rasta globalnih emisija CO₂ u 2021. godini, dostigavši rekord od 15,3 milijarde tona u istoriji. Emisije CO₂ iz prirodnog gasa porasle su na 7,5 milijardi tona. Sa 10,7 milijardi tona, emisije CO₂ iz nafte ostale su znatno ispod nivoa prije pandemije zbog ograničenog oporavka globalnog transporta u 2021. godini. Kina je jedina zemlja koja bilježi ekonomski rast te je i najviše doprinijela povećanju emisije ugljen-dioksida. Samo u 2021. godini, emisije su porasle za preko 11,9 milijardi tona, što čini 33 odsto ukupne globalne emisije. (energetskiportal.rs)

Kina: Za dva meseca proizvedeno 820.000 vozila na NEV

Proizvodnja i prodaja vozila s pogonom na nove izvore energije (NEV) u Kini naglo su porasle u prva dva mjeseca ove godine uprkos povećanju cijena sirovina i pandemiji korona virusa. Od januara do februara proizvedeno je oko 820.000 NEV vozila, što je 1,6 puta više nego u istom periodu prošle godine. Vozila s pogonom na nove izvore energije proizvedena u Kini postala su popularnija među potrošačima u inostranstvu, jer je izvoz tih vozila porastao za 381,7 odsto na godišnjem nivou na oko 105.000! (energetskiportal.rs)

Prvi električni Maserati

Italijanski brend luksuznih automobila Maserati predstavio je službene fotografije prvog potpuno električnog automobila. Predstavljeni model, GranTurismo Folgor biće najsnazniji ulični automobil koji je Maserati do sada napravio, a ujedno će biti njihovo prvo vozilo na struju. Kako prenose mediji, novi model bi trebalo da ima tri elektromotora i preko 1.200 KS. Ubrzanje do 100 km/h imaće za tri sekunde, dok će najveća brzina iznosi preko 300 km/h. Iz Maseratija najavljuju da će električni model debitovati 2023. godine. Tokom prošle godine Maserati je kupcima širom svijeta isporučio 24.269 vozila, što je rast prodaje, u odnosu na prethodnu godinu, od 41 odsto. (energetskiportal.rs)

EPCG realizuje više programa stručnog osposobljavanja

Svakodnevni izazovi u dinamičnom radnom okruženju

Stevan Rakočević i
Slobodan Zeković

Elektroprivreda Crne Gore, kao stožer razvoja madih ljudi, i ove godine otvorila je vrata tek svršenim studentima koji svoja prva praktična znanja dobijaju na različitim pozicijama. Mladi inženjeri Stevan Rakočević i Slobodan Zeković, znanja su sticali na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta Crne Gore, kao i na Tehničkom univerzitetu u Minhenu, a u EPCG trenutno odrađuju pripravnicički staž

Slobodan Zeković, 28-godišnjak iz Podgorice, završio je osnovne studije na odsjeku Energetika i automatika na ETF-u u Podgorici, potom je specijalizirao Elektro-energetske sisteme, a usavršavanje nastavio i završio na master studijama energetike na Tehničkom univerzitetu u Minhenu. Trenutno odrađuje pripravnicički staž u našoj kompaniji, kao i njegov mlađi kolega, 23-godišnji Nikšićanin Stevan Rakočević, koji je osnovne studije - odsjek Energetika i automatika završio na Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici, a privodi kraj u master na studijskom programu Automatika i industrijska elektrotehnika.

Rakočević je, kako je kazao, zaposlen u hidroelektrani „Perućica“, u Sektoru za elektro poslove. Njegov obim posla obuhvata sve u vezi sa elektro radovi-

ma, održavanjem pogona i svih objekata u sklopu elektrane, malih hidroelektrana, zatvaračnica.

◀ Konkretno, ja sam zadužen da odgovorim kada se, na primjer, desi ispad nekog dijela sistema. Mi smo tu smo da klasifikujemo te da u krajnjem saniramo kvar. Ono što slijedi u narednom periodu jeste remont čitavog postrojenja, koji počinje u maju, što zahtijeva veliku pažnju i preciznost. Takođe, naš posao obuhvata i nabavku opreme, kao i kompletno održavanje. Kao pripravniku, moj primarni zadatak sada je da se, prije svega, upoznam sa postrojenjem, da čitam dostupnu literaturu, dokumentaciju, kako bih u budućem periodu bio kompletno spremjan za radni angažman - objašnjava Stevan.

I Zeković je angažovan u FC Proizvodn-

ja, ali u Sektoru za kontrolu projekata, planiranje i izvještavanje.

◀ Moj angažman se odnosi na poslove u vezi sa projektima solarne energije. Radio sam procjene proizvodnje električne energije solarne elektrane u vlasništvu EPCG, a trenutno se bavim analizom uticaja hладa na proizvodnju pomenute elektrane. Takođe, bavio sam se i analizom kompatibilnosti pojedinačnih solarnih panela i invertora za potrebe projekta Solari 3000+ - ispričao je Zeković.

Zeković i Rakočević, kako su kazali, nijesu dio Vladinog programa za stručno osposobljavanje, nego su pripravnici Elektroprivrede Crne Gore, pa imaju i adekvatne ugovore. Kao motive za obavljanje prvog radnog staža u jednoj

Stevan Rakočević

od najproduktivnijih crnogorskih firmi, mlađi inženjeri izdvajaju mogućnost za učenje i napredovanje, kao i velike izazove i poduhvate koje podrazumijeva rada u jednoj elektroenergetskoj kompaniji.

◀ Kada sam se bližio kraju studija, želja mi je bila da počnem i radni angažman, a najviše sam želio da to bude u okruženju koje će da bude izazovno, na mjestu u kom ču moći dosta da naučim - konkretno vezano za energetiku. Mislim da je zbog toga sama elektrana, odnosno čitava Elektroprivreda, pogodna, jer je u pitanju velika firma sa dugim postojanjem i renomeom, u kome je prisutno dinamično okruženje u kom može dosta da se nauči. Sa druge strane, veoma je izazovno i svaki radni dan predstavlja novi nauk. Kao mlađi inženjer, koji tek treba profesionalno da se oformi, smatram da sam napravio pravi izbor - kaže Rakočević.

Slične afinitete imao je i Zeković.

◀ Želio sam da budem dio energetske tranzicije u Crnoj Gori koja je započeta, a kao što je poznato, Elektroprivreda je pokrenula snažan investicioni ciklus u oblasti zelene energije. Istinski sam htio sam da budem dio tih inovatorskih pro-

jekata, da doprinesem svojim radom i, naravno, da stičem znanja i praktična iskustva kako bih se oformio kao inženjer. U krajnjem, nadam se da ću opravdati ukazano povjerenje i nastaviti svoj angažman ovdje - navodi Zeković.

Naši sagovornici su saglasni da se za sada veoma dobro snalaze u ulogama koje su im dodijeljene u našoj kompaniji.

◀ Kako vrijeme prolazi, siguran sam da sam napravio pravi izbor. Iskreno, okruženje je dinamično, često bude i teških situacija, ali smatram da se dobro snalazim. Već je bilo određenih poziva za sanaciju kvarova i mislim da sam dobro odgovorio zadatku. Kada je u pitanju kolektiv, veoma sam dobro prihvaćen. Oko mene su stručni ljudi, od kojih može dosta da se nauči, imaju prema meni prijateljski odnos i trude se da nam radni angažman prođe u što je moguće ljepšoj atmosferi - zadovoljan je Rakočević.

I Zeković smatra da se za sada dobro snalazi. Ima, kaže, raznovrsna zaduženja, a i dosta su zanimljivi zadaci koje dobija.

◀ Zadovoljan sam i kolektivom, od prvog dana su me odlično prihvatili i po-

kazali spremnost da nesebično dijele svoje znanje i iskustvo sa mnom uključujući me u razne projekte. Okružen sam kvalitetnim ljudima i inženjerima, od kojih svakodnevno učim i mogu dosta znanja i iskustva da steknem za ovih devet mjeseci - očekuje Zeković.

Dinamičnost u poslu, kako je Rakočević objasnio, obilježila je i njegov dosadašnji radni angažman, a to mu je i najzanimljivije.

◀ Mnogo je stvari na terenu koje su drugačije u odnosu na fakultet - odlazak na teren, suočavanje sa različitim vrstama problema, učenje o svim komponentama postrojenja. Sve je to veoma važno za čovjeka koji tek startuje, koji je mlađi inženjer, to su neke od najzanimljivijih stvari kada se radi u elektrani. Takođe, u elektrani su prisutni različiti aspekti energetike, tako da mislim da čovjek ima priliku da vidi neku opštu sliku stanja, odnosno postrojenja. A, isto tako, ako dalje nastavi sa radnim angažmanom, u prilici je da se fokusira na konkretnu oblast, odnosno na konkretan dio postrojenja kojim će da se bavi dalje, u budućnosti - kaže Rakočević.

Zeković, kako navodi, najviše vremena provodi u kancelariji, ali mu je odlazak

na teren, takođe, najzanimljiviji dio posla.

◀ *Najbolja je kombinacija teorije sa praksom jer se iskustvo stiče upravo na terenu. Prava rješenja za projekte bilo koje vrste se nalaze na samom licu mjestu gdje treba i da se realizuju. Evo na primjer izdvojio bih nedavni obilazak jednog domaćinstva u nikšićkoj opštini gdje je izgrađena solarna elektrana. Iz prve ruke upoznao sam se sa načinom postavljanja panela i njihovog međusobnog povezivanja, pa bih taj praktični dio izdvojio kao nešto zanimljivije u skorije vrijeme – prenio nam je Zeković svoje utiske.*

Mladi ljudi, vezani velikim obavezama, ipak nalaze načina i za predah, kao i da slobodno vrijeme provedu što kvalitetnije.

◀ *S obzirom na to da sam formalno i dalje student, doduše privodim kraju studije, ali mi je ostalo da finiširam master rad, kada dođem sa posla moram da se posvetim tome. Ali, hvala Bogu, imam i slobodnog vremena koje se trudim da iskoristim što bolje mogu – treniram, gledam da se posvetim sebi i da vikendom izađem u grad sa društvom – kaže Rakočević.*

Budući da je završio master studije, za razliku od Stevana, Slobodan ima više slobodnog vremena.

◀ *Slobodno vrijeme koristim za izlazak sa društvom, a kako sam veliki ljubitelj zimskih sportova, tokom ovih mjeseci trudim se vikendom da odem na skijanje, kad god mogu. Volim sport, pa ponekad sa društvom igram fudbal ili košarku – kazao je Zeković.*

Stefani Eraković

Slobodan Zeković

ŠKOLOVANJE KADRA

Elektroprivreda se, godinama unazad, trudi da školuje stručni kadar potreban za normalno funkcionisanje naše kompanije i u godinima koje dolaze. Pored programa Vlade Crne Gore koji se odnosi na stručno osposobljavanje polaznika koji su završili osnovne studije, trenutno su aktivni i programi za obuku pripravnika sa diplomom specijaliste ili magistra.

U našoj kompaniji, trenutno, na stručnom osposobljavanju angažovano je 20 polaznika, dok je u okviru programa osposobljavanja za rad kod poslodavca 27 pripravnika i programa osposobljavanja za samostalni rad njih još devetoro.

Elektroprivreda generalni sponzor OSCG

Saradnja podignuta na viši nivo

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić postala je generalni sponzor Odbojkaškog saveza Crne Gore. Ugovor su, na svečanosti u podgoričkom hotelu VOCO, potpisali izvršni direktor EPCG Nikola Rovčanin i predsjednik Upravnog odbora OSCG Cvetko Pajković.

◀ *U prilično teškom vremenu, ne samo u Crnoj Gori, nego i gotovo u čitavom svijetu, Elektroprivreda Crne Gore odlučila je da pomogne odbojkaškom sportu u našoj zemlji i postala generalni sponzor Odbojkaškog saveza Crne Gore. Zbog toga osjećamo veliko zadovoljstvo i čast, jer je to kruna saradnje koju sa Elektroprivredom imamo već neko vrijeme i jer je u pitanju jedna od najvećih kompanija u našoj zemlji, kompanija koja prednjači po društvenoj odgovornosti. Vjerujem da su motiv za takvu saradnju bili naši rezultati, naše akcije i naša masovnost. Odbojka je jedan od najpopularnijih sportova u svijetu, a već dva puta zaredom naša muška reprezentacija bila je dio evropske elite i učesnik prvenstva kontinenta. Odbojka je i najmasovniji ženski sport u našoj zemlji, a ove godine posebnim razvojnim projektom u opština na sjeveru nastojimo da takva masovnost bude i kod mladih odbojkaša. Da bismo sve to postigli, moći tako ozbiljnog partnera više je nego dragocjena - rekao je Pajković.*

Kako je saopšteno, najveću korist ovog generalnog sponzorstva imaće klubovi. Naime, svim klubovima Prve lige odbojkaša, te Prve i Druge lige odbojkašica biće plaćene takse za službena lica za ligaške utakmice.

◀ *To će biti veliko rasterećenje za njihove klupske budžete - istakao je Pajković.*

Nikola Rovčanin je kazao da "odbojka, kao jedan od najpopularnijih i najrasprostranjenijih sportova u svijetu, ima dugačku i blistavu tradiciju u Crnoj Gori. Saradnja OSCG i Elektroprivrede Crne Gore je formalizovana u godini kada odbojkašice i odbojkaši igraju kvalifikacije za plasman na EP, u kojima seniori jure treći uzastopni nastup na šampionatu Starog kontinenta, a seniorke prvi. I naše juniorske i mlađe seniorske selekcije u obje konkurenциje igrače

Potpisivanje ugovora

u kvalifikacijama za EP, a ova godina proteći će i u znaku priprema za organizaciju Evropskog prvenstva za kadete (U17), čiji će domaćin 2023. godine biti Crna Gora.

◀ *Odbojka, kao jedan od najpopularnijih i najrasprostranjenijih sportova u svijetu, ima dugačku i blistavu tradiciju u Crnoj Gori, odakle je u sami vrh ovog sporta lansiran veliki broj igrača i trenera, mnogo veći od proporcionalnog učešća naše zemlje u svjetskoj populaciji. Polazeći od tih činjenica, smatramo da, kao kompanija koja posluje odgovorno prema društvu u kome ostvaruje profit, ugov-*

orom o generalnom sponzorstvu na pravi način pomažemo razvoj odbojke, ali i svijest o tome da je bavljenje sportom, kao zdravi stil življenja, jedan od najboljih načina za očuvanje zdravlja građana Crne Gore, naročito onih najmlađih, koji predstavljaju budućnost naše zemlje. Koristim ovu priliku da svim odbojkaškim selekcijama Crne Gore (seniori i seniorke, U22, U21, U20, U19) poželim mnogo sreće u predstojećim kvalifikacijama za plasman na EP - poručio je Rovčanin.

 Eleonora Albijanić

Za nabavku ortopedskog operacionog stola

EPCG donirala 62 000 eura Opštoj bolnici Nikšić

U prostorijama JZU Opšta bolnica Nikšić upriličeno je potpisivanje ugovora u vezi sa uručenjem donacije vrijedne 62.000 eura, kojom Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić pruža podršku nabavci ortopedskog operacionog stola.

Ugovor su potpisali izvršni direktor EPCG (Nikola Rovčanin) i direktor JZU Opšta bolnica Nikšić (dr Marko Mitrović). Ovom donacijom se stiču uslovi za uvođenje savremenih hirurških tehnika iz oblasti ortopedske hirurgije i traumatologije, kao što su:

- prvi put, ugradnja totalne cementne endoproteze koljena,
- prvi put, artroskopske dijagnostičke i terapijske procedure,
- svi urgentni operativni postupci u liječenju akutne traumatologije lokomotornog sistema – osteosinteza, spoljna fiksacija, ugradnja parcijalne endoproteze kuka,
- značajno uvećanje broja ugradnjih cementnih i bescementnih endoproteza kuka.

Time se kvalitet zdravstvenih usluga u ovoj ustanovi podiže na značajno viši nivo.

pomoći zajednici unutar koje posluje. Cijenim da EPCG, svojim držanjem prema institucijama iz domena zdravstva, obrazovanja i kulture, potvrđuje posvećenost djelovanju u opštem interesu. Mi postojimo zbog građana Crne Gore i, s tim u vezi, trudimo se da doprinosimo boljtku ne samo kvalitetnim radom u okviru proizvodnje električne energije kao osnovne djelatnosti, nego i spremnošću da budemo od pomoći svima koji rade za dobrobit crnogorskog društva, a zdravstvene ustanove, poput Opšte bolnice Nikšić, svakako su od prvorazrednog značaja za našu zajednicu – istakao je Nikola Rovčanin.

Direktor JZU Opšta bolnica Nikšić, dr Marko Mitrović, izrazio je zahvalnost na donaciji, naglašavajući korist koju će, osavremenjivanjem radnih uslova, imati građani.

◀ Koristim ovu priliku da, u ime JZU Opšta bolnica Nikšić, gospodinu Rovčaninu, kao izvršnom direktoru EPCG, zahvalim na pomoći. Ovom donacijom benefite će imati ne samo pacijenti iz Nikšića i šire okoline, koji su za pojedine operativne zahvate iz oblasti ortopedske hirurgije i traumatologije išli u druge zdravstvene ustanove (KCCG i SZU Risan), nego i pacijenti iz opština koje gravitiraju Nikšiću (Šavnik, Žabljak, Plužine), kao i pacijenti iz opštine Pljevlja – kazao je dr Marko Mitrović.

epcg.com

Podrška za sportiste, seoske škole i vjerske zajednice

Elektroprivreda Crne Gore još jednom je pokazala društvenu odgovornost. Naime, ovdje prilikom pomoći je stigla sportskim i vjerskim organizacijama, kao i obrazovnim ustanovama u opštini Kolašin.

Vrijednu finansijsku pomoći, u iznosu od preko 12 hiljada eura, od nacionalne energetske kompanije primili su: Fudbalski klub "Gorštak" Kolašin, Planičarski klub "Visokogorci Crne Gore" Rovca, JU OŠ "Radoslav Jagoš Vešović", JU OŠ "Međuriječe", Crkveni Odbor pri hramu Svetog Dimitrija - Kolašin i manastir Presvete Bogorodice Kostrikovača - Rovca.

Takođe, EPCG je potpisala i ugovor o sponzorstvu sa Karate klubom "Gorštak" iz Kolašina za ovu godinu i ova donacija će biti u iznosu od pet hiljada eura.

Finansijsku podršku uručio je član Odbora direktora EPCG Aleksandar Dožić.

◀ *Kao društveno odgovorna kompanija, dužni smo da podržimo razvoj lokalne zajednice, stoga, smatram da smo ova sredstva usmjerili na prave adrese. Za nas je važno da se novčana sredstva opredjeljuju za korisne i plemenite aktivnosti kojima vi rukovodite, a siguran sam da ćete ih vi na pravi način iskoristi.*

ristiti. U tom cilju smo vam uručili ove donacije, da u onoj mjeri kojom možemo pomognemo organizacijama na području opštine Kolašin, bilo da je to u edukativnom, sportskom, duhovnom ili nekom drugom smislu. Ovo nije kraj naše pomoći vama i planiramo uvijek da izađemo u susret, koliko god smo u mogućnosti i ukoliko je značajno za grad - kazao je Dožić.

Predstavnici institucija, koje su dobile donaciju, zahvalili su se EPCG na vrijednoj pomoći.

Porobljena akumulaciona jezera hidroenergetskog sistema „Perućica“

Kalifornijsku pastrmku ubacili u Krupac i Slano

EPCG, shodno Zakonu o slatkovodnom ribarstvu, obezbijedila 60 odsto sredstava za porobljavanje, po 15 odsto resorno ministarstvo i lokalna samouprava, dok je SRK „Nikšić-NK“ pokrio preostalih 10 odsto troškova

Akumulacije HE „Perućica“, Slano i jezero Krupac, porobljena su, 29. marta ove godine, sa po 800 kilograma kalifornijske pastrmke konzumne veličine od 250 gr. Još oko 500 kilograma ribe članovi Sportsko-ribolovnog kluba „Nikšić – NK“ ubacili su i u Grahovsko jezero.

Riba izuzetnog kvaliteta nabavljena je u ribnjaku Rastovac, a ovo je prvo od ukupno tri planirana porobljavanja u 2022. godini.

Predsjednik Upravnog odbora SRK „Nikšić – NK“ Vujica Lalić istakao je da je Vodoprivrednom osnovom i odgovarajućim odlukama resornog ministarstva propisano da vode tzv. nikšićkog revira, ove godine, budu porobljene sa oko 5,5 tona kalifornijske pastrmke.

Shodno aktuelnom Zakonu o slatkovodnom ribarstvu 60 odsto sredstava za porobljavanje obezbijedila je Elektroprivreda Crne Gore, po 15 odsto resorno ministarstvo i nikšićka lokalna uprava, a preostalih 10 odsto odnosi se na obavezu Sportsko-ribolovnog kluba „ Nikšić – NK“, kao korisnika riblјeg fonda.

Mitar Vučković

Turska

Sedam dana novih otkrića (III dio)

Bursa

Andrija Kasom

Početkom oktobra mjeseca sa turističkom agencijom Gallileo, krenuo sam na veliku turu „Tri Osmanske prijestonice“ - Bursa, Edirne i Istanbul. Boravili smo u Canakkale, obišli Troju, navodnu lokaciju homerske Troje, koja se danas nalazi u sjevernozapadnoj Turskoj, u blizini obale jugozapadno od Dardanela, posjetili arheološko nalazište Assos osnovano od strane grčkih kolonista u VIII vijeku prije nove ere, u kojem je najznačajniji Hram Boginje Atine iz 540.godine prije nove ere sa kojeg se pruža pogled na grčko ostrvo Lezbos koje je par kilometara udaljeno od obale Turske

Pred nama je bio još jedan novi dan, dan novih otkrića i avantura. Smješteni u hotelu sa 5+ zvjezdica očekivao sam više. Ovo mi je bio prvi pit da odjednom u hotelu tog ranga. Zvjezdice za mene nijesu mjerilo, mnogo više ljubaznosti i srdačnosti sam osjetio u hotelu u Edirne i pored toga što je imao jednu zvjezdicu manje. Zvjezdice su nebitne, bitni su ljudi.

CUMALIKZIK – SELO IZ XV VIJEKA

Nakon doručka, tačno u 9 sati, krenuli smo ka prvoj destinaciji u Bursi. Bilo je to selo Cumalikzik, udaljeno 15 kilometara od Burse. Selo je iz XV vijeka, pod zaštitom UNESCO-a. U njemu su autentične kuće iz tog vremena. Nekada ih je bilo 220, danas je ostalo 180, zbog čestih zemljotresa su srušene, ova lokacija pripada trusnom području Turske.

Iako su bili rani jutarnji sati, na parkingu u podnožju sela bilo je već dosta autobusa, turisti su pristizali. Kako me starine oduvijek privlače, ovde sam bio u svom svijetu. Svaka kuća, uske uličice od kraldrme,

pričale su mi svoju priču davno prohujalih vremena, a duh tih vremena i danas živi ovdje. Ře god smo zavirili, dočekala nas je dobrodošlica, ulazili smo u dvorišta, vrata kapija su otvorena za turiste. Originalno, nema što! Positivna energija je nastavila da vlada u nama. Ja i moje nove prijateljice, prisustvovali smo spremanju zimnice u jednom dvorištu, u drugom smo se fotografisali sa gazađama, igrajući se sa bidonima u kojima je bilo mlijeko... Feštu smo imali na svakom koraku. Ljudi su nas svuda rado prihvatali. „Najluđi“ naš boravak je bio u kafanici kada smo uz kafu tražili po čašu rakije. Sazuveni, sjedeći na podu uz mali stolčić, kafu smo dobili, za rakiju smo bili uskraćeni, alkohol se služi, zabranjen je. Gazda nam se pridružio i nije nam se išlo sa ovog mjesto, ali razdobljost nas je tjerala dalje, željeli smo cijelo selo obići. Nevjerovatno mi je da su svi znali engleski, sporazumijevanje nije bio problem. U restoranu u kojem smo morali probati kolač treleće, sreli smo čovjeka sa prostorana bivše Jugoslavije. On je jedan od 300.000 ljudi koji su sa prostora bivše nam domovine, došao ovde za vri-

Cumalikzik

jeme ratnih dešavanja, došao kod svojih prijatelja i ostao, započeo je novi život u Bursi. U njegovom glasu osjetili smo sjetu, nostalгију za bivšom domovinom. No i pored toga sat-dva, koliko smo ovdje proveli, restoran je odjekivao od našeg smijeha. Naš smijeh je privukao veliki broj turista, za čas se restoran napunio, kada smo mi došli bili smo jedini gosti. Morali smo krenuti, a naš zemljak nam je govorio u šali „ostanite ovde, dobro bi mi posao razradili“. Rastali smo se ko nađeći prijatelji uz poziv da se opet vratimo i budemo njegovi gosti.

Malim, uskim uličicama na svakom koraku su kafići, restorani, štandovi sa suvenirima, prodaje se sve i svašta, sve ima svoju prođu, a čuju se mnogi jezici svijeta. Nevjerovatno mi je, kako jedno malo selo može postati pravi turistički boom, a mi naša autentična sela sa kamenim kućama, zamjenjeno sa savremenim bez duše. Izgleda, da još nijesmo ukapirali što privlači turiste!

U ovom selu me je sve osvojilo, u povratak me je rastužio jedan pas koji je ležao tužnim očima pored jednog groba. Morao sam zastati, uslikao sam ga i u sebi kazao „jedna od ovih fotki mora dobiti nagradu“. Nije prošao ni mjesec dana, na prvom sledećem konkursu fotografija psa je osvojila srebrnu medalju na međunarodnom konkursu.

BURSA – GRAD ORIJENTALNOG ŠARMA

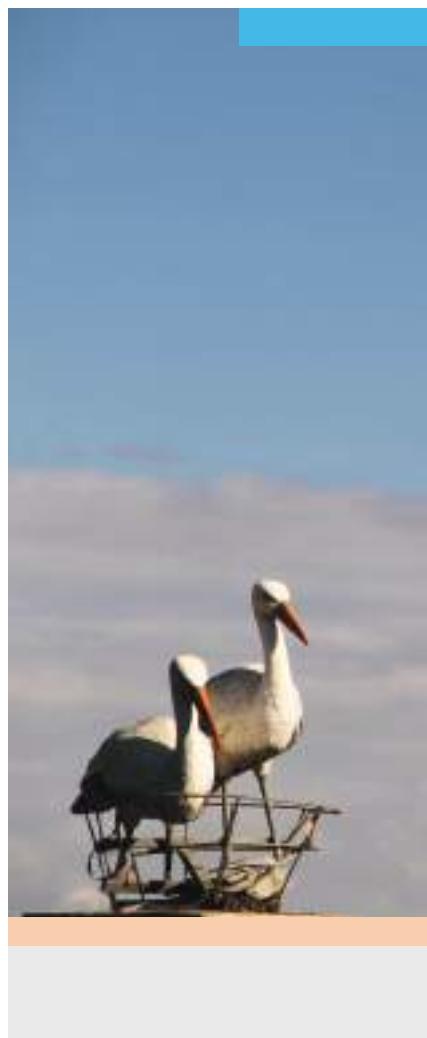
Napuštajući selo, vratili smo se u Bursu, nastavili obilazak istorijskih mjesta, prisustvovali zamjeni počasne straže...

Bursa je bila prva prijestonica Osmanskog carstva između 1326-1365.godine. Grad je orijentalnog šarma. U njoj se nalaze neki od najljepših primjera osmanske arhitekture. Među njima je Ulu (Velika) džamija iz 1421. monumentalna građevina sa 20 kupola, poznata po raznolikosti i finoći svojih kaligrafskih ukrasa. Yeşil (Zelena) džamija iz 1421. označila je početak čisto turskog stila u islamskoj arhitekturi, pored nje se nalazi Mauzolej Yeşil, u kom se nalazi turbe sultana Mehmeda I. Džamiju Muradiye (Muratova džamija) podigao je sultan Murat II početkom 15. vijeka, inače posljednji osmanski vladar koji je stolovao u Bursi. Na terasi s pogledom na grad su grobnice Osmana I., osnivača Osmanske dinastije i njegovog sina Orhana, pored kojih se smjenjuju straže.

Dosta smo obišli, i trebalo je još, no ja i moja ekipa, odlučili smo da svratimo u restoran u kojem se služi najpoznatije jelo

ovog kraja (ime mu nijesam upamtilo), dosta nam je bilo razgledanja. U restoranu, ponovo naše "ludilo". Sto nam je bio u blizini kuvara, odmah smo uspostavili dobru komunikaciju, ponovo smo bili nاجglasniji, ostali se nijesu čuli, uživali su u jelu. Šala je išla i sa naše i njihove strane, i častili nas dodatnim specijalitetom. A, cijene više nego povoljne, ručak za nas četvoro sa coca-colom smo platili 20 eura. Poslije ručka nijesmo mogli disati, i za nas je bilo završeno dodatno razgledanje grada. Zbog kupovine poklona, svratili smo u bazar u neposrednoj blizini restorana, cijene svega su ovde mnogo niže od cijena u Istanbulu.

Sledećeg dana, u ranim jutarnjim satima krenuli smo za Istanbul, 250 kilometara je udaljen od Burse. O Istanbulu sam do sada pisao u više navrata, samo ču reći da sam i ovog puta otkrio još jedno novo mjesto Cistijernu Baziliku ili Potopljenu palatu, kako je nazivaju Turci. Ona je antička podzemna cistijerna koja se nalazi između Hipodroma i Svetе Sofije. Snabđevala je vodom centar vizantijskog Cariograda i poznata je po svojim mermernim stubovima nosačima. Najveća je podzemna cistijerna u Istanbulu, ovom čudesnom gradu će se spaja istok i zapad.

“Budi u toku - budi u igri“

GARDENS BEST
ELEKTRIČNA KOSAČICA

BOSCH
ELEKTRIČNI TRIMER

EINHELL
AKUMULATORSKA BUŠILICA

EINHELL
AKUMULATORSKI
TRIMER ZA TRAVU

TOPEX
GARNITURA
RUČNOG ALATA

ERBA
GARNITURA ŠRAFCIGERA
I NASTAVAKA

AHS
SET AKUMULATORSKA
BUŠILICA-ODVIJAČ/AKUMULACIONA
BRUSILICA/BATERIJA/PUNJAČ

ERBA
5U1 SET
KLIJEŠTA

81. KOLO
NAGRADNE IGRE

epcg

“Budi u toku - budi u igri“

Nagradno pitanje:

KOJOM KOLIČINOM KALIFORNIJSKE PASTRMKE ĆE OVE GODINE BITI PORIBLJENA NIKŠIĆKA AKUMULACIONA JEZERA SLANO I KRUPAC?

Pravila

Pravo učešća u nagradnoj igri imaju samo zaposleni u EPCG koji tačno odgovore na pitanje i pošalju kupon sa odgovorom i ličnim podacima. Svi zaposleni može poslati samo jedan kupon. Svi koji pošalju dva ili više kupona, kao i oni koji pogrešno odgovore na pitanje, biće diskvalifikovani. Nagradnu igru priređuje Sektor za korporativne komunikacije, te zaposleni u njemu ne mogu učestvovati.

Kupone je potrebno poslati najkasnije do 25. maja na adresu EPCG, Sektor za korporativne komunikacije, Vuka Karadžića 2, Nikšić, sa naznakom „za nagradnu igru“, ili ubaciti u za to predviđene kutije.

Dobitnici će biti kontaktirani po izvlačenju, a njihova imena objavljena u narednom broju lista Elektroprivreda.

Komisija za izvlačenje:

Tatjana Knežević Perišić (Sektor za korporativne komunikacije)
Miodrag Vuković (Sektor za korporativne komunikacije)

Dobitnici:

Topex garniture geoda x3

Ljuban Đurišić (TE "Pljevlja")
Marko Vujović (Direkcija)
Aleksandar Banović (HE "Perućica")

Einhell TC-CD - akumulatorska bušilica x2

Branka Mrvošević (Direkcija)
Ratko Pejović (Direkcija)

Bosch Easyimpact - vibraciona bušilica x2

Slađana Malović (HE "Piva")
Petar Nikolić (Direkcija)

Auto - kompresor x10

Vladimir Šimun (HE "Piva")
Ana Božović (Direkcija)
Goran Kankaraš (OJ Tivat)
Marko Jovanović (Direkcija)
Zdravko Knežević (HE "Piva")
Marko Perišić (FC Snabdijevanje)
Dragana Šarović (OJ Tivat)
Nihad Agović (OJ Rožaje)
Novica Daković (Direkcija)
Fikret Alispahić (TE "Pljevlja")

Ime i prezime: _____

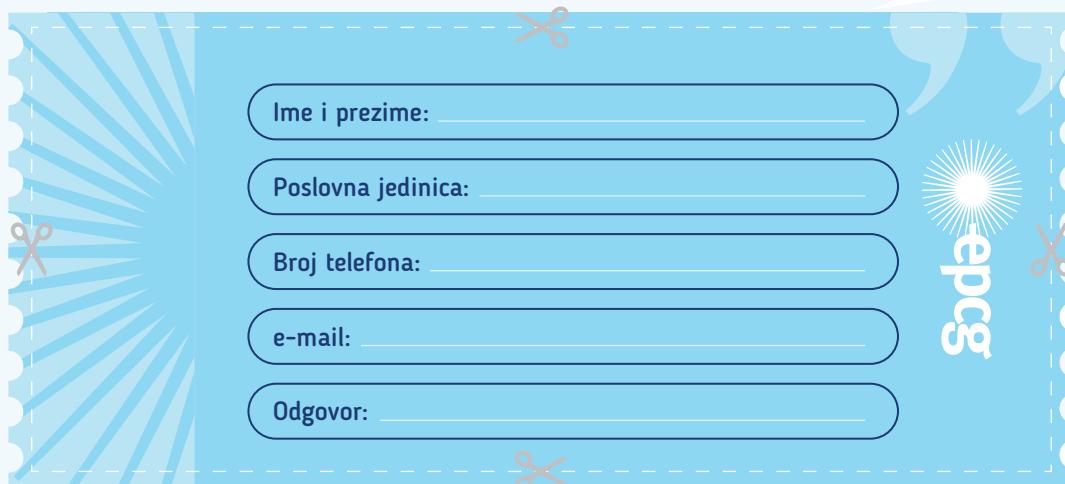
Poslovna jedinica: _____

Broj telefona: _____

e-mail: _____

Odgovor: _____

epcg

Nikola
Tesla

Prodiranje u tajne kosmosa je bila jedna od Teslinih preokupacija.

Još 1893. godine napravio je nacrt svemirskog broda na električni pogon.

Njegov izum, sve do ove decenije, nije uzimao za ozbiljno. Međutim, od 1997. počeo je da leti i prvi avion sa do sada djelimično ugrađenom Teslinom idejom. Taj avion je bio jedan od najopasnijih bombardera u toku NATO napada na Jugoslaviju. To je bio prvi vazduhoplov koji nije koristio samo aerodinamički pogon već i fenomen elektromagnetske gravitacije.

Trenutno se radi sa prototipovima ovog aviona koji bi za rad trebalo da koriste i ionosferski električni potencijal kako bi u budućnosti bio potpuno zamjenjen klasični pogonski sistem aviona. Tada će se i ostvariti Teslina ideja o električnom avionu.

Mudre misli

Sada kada smo naučili letjeti vazduhom poput ptica, plivati pod vodom poput ribe, potrebna nam je samo jedna stvar: naučiti živjeti na zemlji poput ljudi.

Bernard Shaw

Ptice se uzdižu više kad lete protiv vjetra.

Winston Churchill

Mudra osoba zahtijeva sve samo od sebe, beznačajna osoba zahtijeva sve od drugih.

Kineska poslovica

Život je vrlo jednostavan, čovjek je taj koji je uveo složenost u njega.

Konfucije

Neuspjeh je jednostavno prilika za početak iznova, ali pametnije.

Henry Ford

Osoba je vrijedna kad se njegove riječi podudaraju s njegovim postupcima.

Oscar Wilde

Ne ljuti se na idote. Ostat će idioti, a vi ćete izgubiti raspoloženje.

Mary Higgins Clark

Problem našeg života je što su obrazovani ljudi previše skromni, a idioci previše samouvjereni...

Autor nepoznat

Mržnja je osveta kukavice zbog straha koji je doživio.

Bernard Shaw

Ludost, gospodine, obilazi oko svijeta kao sunce - ona sija svuda.

William Shakespeare

tanja.nikcevic@epcg.com

Budala ima veliku prednost pred pametnim čovjekom: uvijek je zadovoljan samim sobom.

Napoleon

Postoje samo dvije zaista beskonačne stvari: svemir i ljudska glupost. Za svemir nijesam sasvim siguran.

Albert Einstein

Svi ljudi imaju iste mane ali nemaju iste vrline; u tome je sva razlika između velikih i malih ljudi.

Dučić

Život nije pobjeda, već bitka.

Hičkok

Zakon viteški goni me da svoju riječ prije ispunim negoli svoju želju.

Cervantes

